Гос. книжная палата УзССР

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҲИЖЖА, 6-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ ЖАВЗО, 30-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган

1991 йил 19 июнь, чоршанба, 115-сон

НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

ТОШКЕНТ ТАДБИРКОРЛАРНИ КУТИБ ОЛМОҚДА

Одатдан ташқари қаттиқ ёққан ёз ёмғиридан сўнг янада покиза бўлган, чирой очган республика пойтахти биринчи «Тошкент ишбилармонлар учрашуви» қатнашчиларини самимий кутиб олди. 18 июнь куни «Наврўз» мажлислар марказида учрашув тантанали вазиятда очилди. Бинокорлар анжуман арафасида фойдаланишга топширган бу кўркам бино, шубҳасиз, шаҳримизга ҳусн бўлиб тушди. Жаҳондаги элликдан кўпроқ мамлакатдан келган ишбилармонлар худди шу ерда учрашганлигининг ҳам рамзий маъноси бор. Улар 300 дан ортиқ фирма, компания, корпорация, банкнинг вакилларидир.

Бир-бирини дўстона қисиб турган икки қўл «Тошкент ишбилармонлар учрашуви»нинг тимсоли бўлди. Ўзбекистон ССРнинг мустақиллиги тўғрисидаги декларация, сиёсий ва иқтисодий соҳаларда рўй берган туб ўзгаришлар республикамизнинг халқаро бозорга мустақил чиқиши учун кенг истиқбол очиб берди. Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг яқинда бўлиб ўтган сессияси ҳам буни тасдиқлади. Сессияда бир қанча халқчил қонунлар қабул қилинди. Айни бизнинг шафқатсиз, баъзан эса асоссиз қонунларимиз ишбилармонликни ривожлантиришга ҳалақит берар, хорижий тадбиркорларда ишончсизлик уйғотарди. Эндиликда республикамизда хорижий сармояларга кенг йўл очиб берилди. Хорижий банклар ва компаниялар ўзлари сарфлаган маблағ беҳуда кетмаслигига, балки Ўзбекистон иқтисодиётини мустаҳкамлашга, ўзаро манфаатли ҳамкорлик асосида фойда келтиришига умид қилишлари мумкин.

Соат роппа-роса 15 да Ўзбекистон ССР вице-президенти, ташкилот комитетининг раиси Ш. Р. Мирсаидов биринчи «Тошкент ишбилармонлар учрашуви»ни очиқ деб эълон қилди. У Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримовга сўз берди. Чунки, айни унинг ташаббуси билан жаҳон бозоридаги машҳур компаниялар ва фирмаларнинг намояндалари Тошкентга келишди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ И.А.КАРИМОВ НУТҚИ

Муҳтарам меҳмонлар!
Хонимлар ва жаноблар!
Ўртоқлар!

Республика аҳли номидан сизларни — Тошкент ишбилармонлар учрашуви қатнашчилари ва меҳмонларини қадимий ва доимо навқирон Ўзбекистон заминида муборакбод этаётганимдан ғоят хурсандман. Учрашувимиз ҳаммангиз учун самарали бўлишини тилайман.

Тошкент шаҳри халқаро учрашувлар маскани сифатида азалдан маълум ва машҳур. Аммо бизнинг бугунги учрашувимиз, яъни кўплаб таниқли корпорация ва концернлар, компания ва фирмалар, банклар раҳбарлари, чет элдан келган ўнлаб тадбиркор кишилар, хуллас, Ўзбекистон вакиллари билан ҳамкорликни ихтиёр этган ва аллақачон ҳамкорлик қилаётган кишиларнинг учрашуви — ҳеч шубҳасиз, юртимиз тарихида муносиб ўрин топади.

Республика жамоатчилиги, ишбилармон давралар бутун 21 миллионлик халқимиз сизларнинг Ўзбекистон иқтисоди ва маданиятини яқиндан билиш ва ўзаро фойдали савдо, иқтисодий илмий-техникавий ва маданий алоқаларни мустаҳкамлаш истагингизни юксак даражада қадрлайдилар.

Республикамиз унинг пойтахти бўлмиш Тошкент шаҳри ҳақида қуйидаги гапларни айтишим мумкин:

— Бизнинг юртимиз Шарқ ва Ғарбнинг ўзаро савдо ва иқтисодий алоқалари тарихида энг қулай географик ўрин тутиб келган;

— буюк алломалар Беруний, Ал-Хоразмий, Улуғбек, Алишер Навоий, Бобур ва бошқа кўплаб улуғ шахсларни етказиб берган, бинобарин, жуда қадимий тарих ва маданиятга эга;

— қурилиш материалларидан тортиб, то олтингача — улкан табиий хом ашёвий ресурсларга, пахта, пилла, қоракўл, мева-резавор ва узум каби ғоят тансиқ қишлоқ хўжалик неъматларига эга;

— бизда меҳнат ресурслари жуда тез суръатлар билан ўсаяпти. Халқимиз меҳнатни севади ва ишнинг кўзини билади. Ўзининг анъана ва удумларини авайлаб асрайди.

Бугунги учрашувни очар эканмиз, М. С. Горбачев ташаббуси билан бошланган қайта қуриш, янгича тафаккур, ички ва ташқи сиёсат борасидаги янгича ёндашувлар халқаро ва давлатлараро муносабатларда ижобий ўзгаришларга асос бўлганини айтиб ўтишимиз керак.

Мамлакатимиз ва дунёда бўлаётган бу ўзгаришлар бизнинг кўзимизни очди, десам янглишмаган бўламан. Биз ўз иқтисодимиз, маданиятимиз ва маорифимиз оғир аҳволда эканини, халқимиз нақадар ночор шароитда яшаётганини яққол кўрдик.

Биз узоқ йиллар давомида ғоявий догмалар ва адашувлар тазйиқи остида яшадик. Ҳаётга тўғри келмайдиган чақириқлар ва шиорлар, «эртага яхши кун келади» деган қуруқ ваъдаларга ишондик.

Шу сабабдан, бизда иқтисод уйғун тарзда ривожланмади, ишлаб чиқариш кучларини жойлаштиришда бир ёқламаликка йўл қўйилди.

Шу сабабдан, республикамиз халқ хўжалиги нуқул хом ашё етиштиришга мослашиб қолди, миллий даромад даражаси тушиб кетди, истеъмол бюджетида дефицит пайдо бўлди.

Шу сабабдан, давлат бюджетида етишмовчилик сезилди, республикада халқининг долзарб эҳтиёжларини қондиришга хизмат этувчи соҳалар тузукроқ ривожланмай қолди.

Иқтисод борасида давлатлараро алоқаларни ривожлантиришдаги очиқлик, ўзаро фойдали иқтисодий ҳамкорлик қилиш учун шерикларни мустақил танлаш ва мафкуравий маҳдудликдан воз кечиш — фақат шу йўл билангина олдинга қўйилган қутлуғ мақсадга эришиш мумкин. Бизнинг бош мақсадимиз **кишилар фаровонлиги, республика ҳудудида яшаётган барча кишиларга муносиб шароит яратиб бериш.**

Бу қутлуғ мақсад йўлида биз ҳеч нарсамизни аямаймиз. Бу мақсад кишиларимизни, ёшларимизни сафарбар этишига, уларга куч-ғайрат бахш этишига қаттиқ ишонамиз. Бу муборак мақсадга эришиш фикрида сизларни мамлакатимизга, республикамизга таклиф қилдик, азиз дўстлар. Сизларга ҳамкорлик қилишни таклиф этиб, барча имкониятларимиз ва ресурсларимизни намойиш этиш ниятимиз бор.

Сизлар, ишбилармон кишилар дунёси учун бизнинг ўлкамиз, маданиятимиз, имкониятимиз ва ресурсларимизни кашф этишингизга имоним комил. Шу маънода сизларнинг улуғ тарихий вазифани адо этаётганингизни эътироф қилишимиз керак.

Иқтисодни ривожлантириш, қўшма объектлар қуриш ва реконструкция этиш, банклар ва суғурта идораларининг воситачилик ишларига сармоя сарфлаш ҳақида гап борганида бу ишларнинг муайян маънода таваккалчилик эканини ҳам яхши тушуниб турибмиз. Хуллас, сизлар бу ерда тадорик бошлаб, таваккал қилишга журъат этиб, сарфлаган маблағларингиз кутилган фойдани берадими ёки йўқми, сизлар сарфлаган сармоянгизга муносиб кафолатли фойда оласизми ёки йўқми, бу ҳақда ўйлаб кўриб бир тўхтамга келиш ўзингизга ҳавола.

Бироқ мен ўз тарафимдан ва республика ҳукумати тарафидан сизларни ишонтириб айтмоқчиманки, бугун биз фақат миллий ва фуқаролик ўзлигимизни англаш туйғуси билангина эмас, айни вақтда аниқ ҳисоб-китоблар ва ишончли кафолатларга асосланиб иш кўрмоқдамиз.

Мен қуйидагиларни назарда тутаяпман:

Биринчидан, вазиятнинг нисбатан барқарорлиги, республикани бошқариш ва унинг хўжалигини юритиш барча бўғинларидаги интизом ва тартиб, бизнинг назаримизда, ҳар қанча ислоҳот ва ишбилармонликнинг энг муҳим шартларидан биридир.

Иккинчидан, бизда аввало хизмат кўрсатиш соҳасидаги, қишлоқ хўжалиги, саноат, тайёрлаш ва таъминот ташкилотларидаги мулкчиликнинг ҳамма шакллари эътироф қилинган ва ривожлантирилган. Шу ўринда хусусий ва акционерлик (қўшма тижорат) мулкчилиги равнақига бизда ҳеч қандай шубҳа ёки иккиланиш йўқлигини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Бунинг устига мулкчиликнинг бу шакллари бизда, Ўрта Осиёда ўзининг тарихий илдизларига эгадир.

Учинчидан, республикамиз парламенти ташқи иқтисодий алоқаларни такомиллаштириш ва чет эл маблағларига кафолат берувчи бир қатор муайян қонунлар қабул қилди. Ҳукуматимиз томонидан эса иқтисодий тадбиркорлик эркинлигини таъминловчи ҳужжатлар тасдиқланди. Бизда қўшма корхоналар ташкил этмоқчи бўлган, бирор соҳага маблағ сарфламоқчи бўлган ёки воситачилик қилмоқчи бўлган кишиларга кенг имтиёзлар берилди.

Сўнгги вақтда бизда 50 та қўшма корхоналар тузилди. Ишбилармонлар уюшмаси ва шахсий хўжалик эгалари — фермерлар уюшмаси ташкил этилди. Республика бюджетидан уларга дастлабки сармоя сифатида ва айланма капитал яратиш учун 1 миллиард сўм маблағ ажратилди.

«Тошкент» савдо ва товар биржасининг расмий очилиши бўлиб ўтди. Швейцарияда савдо ваколатхонаси, Германия ва Америка Қўшма Штатларида эса ахборот-маслаҳат марказлари очилди.

Тўртинчидан, биз бор кучимиз, имкониятларимиз билан миллий аҳилликни, фуқаролар аҳиллигини, ҳар хил миллат ва диний эътиқодга мансуб бўлган одамлар ўртасида ҳамжиҳатлик ва ҳамкорликни кўз қорачиғимиздек асрашга ҳаракат қиламиз.

Бизнинг динга бўлган янгича муносабатимиз, диндорлар билан ҳамкорликка интилаётганлигимиз абадий қадриятларни — инсонпарварлик ва тинч-тотувлик, яхшилик ва адолат, одамийлик ва олижаноблик, хуллас, мусулмонликнинг маънавий ҳимматларини қайта тиклаш мақсади йўлида амалга оширилаётган ишлардир.

Биз чет эллардаги ватандошларимиз билан ҳамкорликни мумкинқадар кенг йўлга қўйиш, уларга таяниб ишлашнинг янги имкониятларини яратиш учун ҳеч нарсани аямаймиз. Бу йўлдаги ҳозирча мавжуд бўлган тўсиқларни бартараф этиш кераклигини ҳам яхши тушунамиз.

Биз, ҳурматли дўстлар, ўзбекча қилиб айтганда, катта ишнинг маслаҳат ошига сизларни таклиф этганмиз. Хорижий мамлакатлар билан сиёсий ва иқтисодий алоқаларни мустақил амалга ошириш соҳасида очилаётган илк имкониятлар доирасида ҳам кўп иш қилса бўлади. Бу соҳада ҳамкорликда қилинадиган катта ишларнинг пойдеворига асос солишимиз мумкин.

Бу тадбирлар ҳозирги кунда имзоланишга тайёрланаётган мустақил давлатлар иттифоқи шартномаси лойиҳасида ҳам кўзда тутилган.

Биз бу тадбирларни республикамизнинг янгиланган Иттифоққа мустақил давлат сифатида кириш-кирмаслигини белгилайдиган асосий шартлардан бири деб ҳисоблаймиз.

Азиз дўстлар, ҳаммаларингизга яна бир бор сиҳат-саломатлик, ишларингизга омад ва барака тилайман.

Эътиборларингиз учун раҳмат!

* * *

«Наврўз» марказига тўпланган тадбиркорлар жумҳурият Президентининг нутқини қарсаклар билан кутиб олишди. Бугунги кунда шуни ишонч билан айтиш мумкинки, кўп масалалар юзасидан ўзаро фикрга келинди, халқ хўжалиги мажмуининг амалда барча тармоқларига тегишли икки юздан ортиқ ўзаро манфаатли таклифлар тайёрланганини айтишнинг ўзи кифоя. Тадбиркорлар ҳам ўз таклифлари, ишланмалари билан Тошкентга келганликлари табиий. Беш кунлик анжуман чоғида сармоя беришдан ташқари, хорижий фирмалар билан қўшма корхоналар тузиш тўғрисида шартномалар имзолаш мўлжалланмоқда.

Ялпи мажлисда сўзга чиққан Ўзбекистон ССР президентлик Кенгашининг аъзоси, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов ўзаро манфаатли ҳамкорлик истиқболларига асосий эътиборни қаратди. У жумҳуриятда олиб борилаётган янги ташқи иқтисодий сиёсатга тўхталди. Ўзбекистон ССРда экспорт ва импорт ишларини, чегара савдоси, транспорт таъминоти, қўшма корхоналар тузишни ташкил этиш масалалари билан шуғулланадиган давлат тузилмалари ташкил этилди. Давлатдан ташқари ташқи иқтисодий уюшмалар, ташқи бозорга йўналтирилган фирмалар, кичик корхоналар ва кооперативлар ташкил этилди ва улар ҳозирнинг ўзида фаол иш олиб бормоқдалар. Бу ўз навбатида, хорижий тадбиркорларнинг жумҳуриятимиздаги кўпдан-кўп шериклар билан бевосита алоқа ўрнатиш имкониятларини анча кенгайтиради. Бу ишда ҳозир ташкил этилаётган ташқи иқтисодий фаолият масалалари билан шуғулланувчи ахборот хизмати муҳим вазифани бажаради.

Биринчи ялпи мажлисда бугуннинг ўзидаёқ жумҳуриятимиз савдо соҳасида анъанавий пахта ва унинг ҳосиласидан ташқари, қоракўл, ипак, мева-сабзавот маҳсулотлари, рангли металлар, турли минераллар, кимёвий маҳсулотлар ва бошқа кўплаб нарсаларни таклиф қилишга қурби етиши таъкидланди.

Биргаликда тадбиркорлик қилиш соҳасига келганда эса, Ўзбекистон ССР малакали ишчи кучи, тайёрлаб қўйилган ишлаб чиқариш майдонлари, муҳандислик-транспорт коммуникациялари ва турли-туман минерал-хом ашё ресурслари жиҳатидан жуда катта имкониятларга эга. Саёҳатчиликни ривожлантириш борасида қўшма корхоналарнинг тузилиши ҳам катта истиқбол яратади. Ўзбекистоннинг кўҳна заминида бутун жаҳонга машҳур шаҳарлар — Самарқанд, Бухоро, Хива, Тошкент жойлашган. Ўзбекистон ССРда иқлимий шарт-шароитларга кўра саёҳатчиликнинг жуда кенг тармоғини яратиш мумкин бўлган масканлар бор.

Халқи қадим-қадимдан ишбилармонлиги, омилкорлиги билан донг таратган Ўзбекистонда ҳозир амалий фаоллик қайтадан тикланмоқда ва буни фақат табриклаш мумкин, деди учрашув очилиши маросимида сўзга чиққан асли ўзбекистонлик кекса тадбиркор А. Мақсудий. Жумҳуриятда юзага келган янги иқтисодий ва сиёсий воқеликлар ана шу яхши анъаналарни қайта тиклаш йўлини очади, ўлканинг гуллаб-яшнашига умид туғдиради.

Худди шу фикр Ўзбекистон ССР халқ депутати, жумҳурият ишбилармонлар уюшмаси раиси Э. Хўжаевнинг нутқида ҳам асосий ўринни эгаллади. Айни вақтда у Ўзбекистон хорижий тадбиркорлардан қандайдир совғалар кутмаётганини, балки уларни тенг ҳуқуқли, ўзаро манфаатли шерикликка таклиф этаётганини уқтирди.

Иқтисодиётни бошқаришда бюрократик тузилмалардан воз кечиш жумҳуриятда ишбилармонликни авж олдириш учун аниқ-равшан имкониятлар очиб беради, деди Ўзбекистон — Швейцария «Ўзбек — Трейдинг компании» қўшма компаниясининг президенти А. Алтойли. Ҳамкорликни ривожлантириш учун яратилган яхши шарт-шароит жумҳуриятда барқарор ижтимоий-иқтисодий муҳитни таъминлайди. У Тошкентда ишбилармонлар учрашувини ўтказиш имкониятини берган Ўзбекистон раҳбариятига миннатдорчилик изҳор қилди.

Шаҳар меҳмонларини халқ депутатлари Тошкент шаҳар советининг раиси А. И. Фозилбеков самимий табриклади. У жумҳуриятимиз эндиликда халқаро иқтисодий ҳамкорлик учун катта имкониятга эга эканини таъкидлади. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг кўпгина турлари жаҳон бозорида тўла-тўкис рақобат қилишга қодир, Ўзбекистоннинг илмий имкониятлари ҳам жуда катта.

Учрашув очилиши маросимида Испания «Лаинтекс ветерани» фирмасининг президенти А. Мата, Ўзбекистон «Ипак йўли» ёшлар инновация-тижорат банки бошқарувининг раиси Р. Азимов, Ҳиндистон — Совет савдо ва саноат палатасининг президенти М. Шан, «Сельхозмаш» концернининг раиси А. Юсупов ҳам сўзга чиқдилар.

Кечқурун хорижий меҳмонлар шарафига Ўзбекистон ССР Президенти номидан расмий қабул маросими ўтказилди.

Қабул маросимида И. А. Каримов нутқ сўзлади.

Л. ЛЕВИН,
В. ПРУГЕР,
ЎзТАГ мухбирлари.

СУРАТЛАРДА: учрашувдан лавҳалар.

Еркин БОТИР олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ ИДОРАЛАРИ СИСТЕМАСИГА ЎЗГАРТИРИШЛАР КИРИТИШГА ДОИР ФАРМОНЛАРИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг:

«Ўзбекистон ССР Давлат моддий-техника таъминоти комитетини Ўзбекистон ССР Давлат кооператив моддий-техника таъминоти комитетига айлантириш тўғрисида» 1991 йил 1 мартда чиқарган фармони;

«Ўзбекистон ССР Давлат меҳнат ва ижтимоий масалалар комитетини Ўзбекистон ССР Меҳнат вазирлигига айлантириш тўғрисида» 1991 йил 5 майда чиқарган фармони;

«Ўзбекистон ССР Енгил саноат вазирлиги негизида енгил саноат моллари ишлаб чиқариш Ўзбекистон Давлат уюшмасини тузиш тўғрисида» 1991 йил 6 майда чиқарган фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**

Тошкент шаҳри
1991 йил 14 июнь

ҲАМ ТИЖОРАТ, ҲАМ ЗИЁРАТ

Кеча ўз ишини бошлаган «Тошкент ишбилармонлари учрашуви» қатнашчилари эрталабданоқ баҳсу мунозараларни, мулоқоту мусоҳабаларни авж олдирдилар. Ахир улар қуруқ сухандонлик учун эмас, амалий натижаларни кўзлаб келишган! Чет эл фирмалари ва концернлари, шубҳасизки, ўз фойдаларини унутадиган анойилардан эмас. Шу сабабли ўртага ташланган масалалар муҳокамаси тортишувларга сабаб бўлди.

Мухбиримиз ишбилармонлар учрашувида иштирок этаётган хорижий фирмаларнинг вакилларидан дастлабки таассуротлари, кўзлаган режалари ҳақида сўзлаб беришларини сўради.

Франсуа ДЮВАЛИ, «Дау Эланко» (АҚШ) компанияси вакили:

— Республикангиз пахта етиштиришга ихтисослаштирилганини биламиз. Шу туфайли ўсимликларни зараркунандалардан кимёвий ҳимоя қилиб, мўл ҳосил етиштиришга кўмаклашмоқчимиз. Яқинда Тошкент вилоятидаги «Огонёк» совхози пайкалларида тажрибаларимизни намойиш қиламиз. Улушимизни мўл ҳосил етиштирилган йилларда тушадиган улгуржи даромаддан маълум қисми ҳисобига олишга розимиз. Ўзбекистон замини бизга Американинг йилига уч-тўрт маротаба ҳосил олса бўладиган Тахас штати ерларини эслатди. Одамларингиз очиқ чеҳрали, саховатли экан.

Чжан Чже ГАО, Хитойнинг Лунцзин компанияси вакили:

— 1985 йилдан бери Узоқ Шарқдаги ўлкалар билан ҳамкорлик қилардик. Энди давр ўзгариб, республикангиз билан тўғридан тўғри муносабат ўрнатиш мукинлигидан мамнунмиз. Пахта, металл, минерал ўғитларингиз эвазига корхоналар қуриб беришга розимиз. Бизнинг ўлкага қараганда Тошкентда одамлар анчайин озлиги, шовқин-сурон камлиги, жамоат тартиби нисбатан барқарорлигини айтмоқчиман.

Магазинларингиз пештахталари бўшлигидан ҳайратда қолдим. Лекин биз ҳам шундай даврларни бошимиздан кечирганмиз. Халқаро иқтисодий алоқалар тангликдан тезроқ чиқишингизда ёрдам беради, деб ўйлайман.

Миражан ва Назири Муҳаммад ҚОСИМ, Афғонистоннинг «Соҳиби-ЛТД» фирмаси вакиллари:

— Кўп йиллардан бери Тошкент трактор заводи билан олди-берди қиламиз. Бу гал янги чиқарилаётган пахта териш машиналари ва тракторларга эга бўлиш илинжида келганмиз.

Ник СТРОИНК, Англиянинг «Ралли» фирмаси (Ливерпул шаҳри) вакили:

— Фирмамиз пахта толасини валютага сотиб олиш билан шуғулланади. Республикангизда ўз ваколатхонамизни очиш ниятидамиз.

Хорижликлар даврасида ўзбек тилида сўзлашаётган икки йигитни саволга тутдик.

— Менинг исми шарифим Фарид Мақсудий. Американликман. Мана бу дўстим — Муҳаммадшох Оқмурод ўғли. Германияда истиқомат қилади. У ҳам ўзбек. Худога минг қатла шукурки, тижорат ишлари билан Ўзбекистонга келиб, она юртимизни зиёрат қилиш бахтига эришдик. Фирмамиз Ўзбекистонда бажарадиган ишлар баракали бўлиши учун куч-ғайратимизни аямаймиз. Она тилимизда сўзлашаётганларни эшитиб қалбимиз қувончга тўлди.

Маъмур НАЗАР.

Фарғонадан хабар

ЯНА ЖАЛА ТУШДИ

Табиат Фарғона деҳқонларининг иродасини яна бир бор синовдан ўтказишга аҳд қилган кўринади. Сўнгги кунлардаги тўхтовсиз ёққан жала Фарғона районидаги пахта далалари, сабзавот майдонлари ҳамда чорва озуқаси экилган ерларга жиддий зарар етказди. Айниқса Ильич номли, Карл Маркс номли, Димитров номли ҳамда «Ленинград» колхозлари далаларини қуюқ лойқа босди. Сел оқими чорвачилик фермалари, суғориш иншоотлари ва ҳатто, турар жойларни ҳам шикастлади.

Фарғона районидаги табиий офат оқибатларини тугатиш юзасидан халқ депутатлари вилоят совети ижроия комитетининг раиси Н. Раҳимов бошчилигида комиссия ишлаётир. Мингдон қишлоғида янги уйлар қурилиши бошлаб юборилди. Зарар кўрган оилалар вақтинча бошпаналар билан таъминланди. Имкони бор жойларда ғўза ва бошқа деҳқончилик экинларини сақлаб қолишга киришилди. Ихтисослашган бригадалар сойлар ва суғориш қирғоқларини мустаҳкамлаш тадбирларини кўришмоқда.

Республика ҳукумати фарғоналикларга бошқа вилоятлардан энг зарур ёрдам уюштириш чораларини белгиламоқда, бу хусусда жойларга кўрсатмалар берилди.

Н. ЧЕН,
«Народное слово» рўзномасининг Фарғона вилояти бўйича мухбири.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ ТЎҒРИСИДА»ГИ ВА «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ЧЕТ ЭЛ ИНВЕСТИЦИЯЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНЛАРИНИНГ ЛОЙИҲАЛАРИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Иқтисодийислоҳот ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитети раиси Э. Н. ХЎЖАЕВ маърузаси

Ҳурматли Президент!
Ҳурматли раис!
Ҳурматли Ўзбекистон халқ депутатлари!
Ўртоқлар!

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши янги Иттифоқ шартномасининг лойиҳасини ҳар томонлама муҳокама қилди ҳамда унга ўз муносабатини билдирди.

Иттифоқ шартномасида ўз аксини топиши зарур бўлган асосий қоидалардан бири — янгиланган Иттифоқнинг муассислари бўлмиш республикаларнинг суверенитетини тамомила тан олиш, давлатнинг ички ишларида ҳам, шунингдек ташқи муносабатларда ҳам улар эркин эканликларини тан олишлигидир.

Сизнинг ҳукмингизга ҳавола этилган «Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги ва «Ўзбекистон ССРда чет эл инвестициялари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунларининг лойиҳалари республикамиз мустақиллигини янада ривожлантириш, унинг суверенитетини янги мазмун билан бойитиш йўлидаги муҳим қадамдир.

Аввалги сессиямизда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши «Ўзбекистон ССРда тадбиркорлик тўғрисида»ги қонунни қабул қилган эди. Едингизда бўлса, қонунни муҳокама қилиш чоғида тадбиркорликни ривожлантириш учун зарур бўладиган қулай шароитларни яратиш, иқтисодиётни бозор муносабатлари шароитига мослаш учун янги шароитларда мустақил Ўзбекистоннинг иқтисодий ҳаётини тартибга солиб турувчи, аниқ мазмунга эга бўлган қонун ҳужжатлари зарур деган фикр билдирилган эди.

Кейинги ўн йилликлар давомида Ўзбекистонда ижтимоий ишлаб чиқаришнинг номақбул структураси таркиб топиши, саноатнинг технологик базаси эски эканлиги, қишлоқ хўжалигида якка ҳокимчиликнинг бартараф этилмаганлиги, бевосита ташқи савдо алоқаларининг йўлга қўйилмаганлиги бугунги кунда республиканинг жаҳонда хўжалик муносабатларини амалга оширувчи субъект мақомини тиклашни тақозо этмоқда. Бу — республика учун ҳаётий зарурат бўлиб қолди.

Гап, аввало, ташқи иқтисодий сиёсатни юритиш борасида Ўзбекистоннинг мустақиллигини тиклаш ҳақида бораяпти. 20-йилларнинг бошларидаёқ Бухоро ҳамда Хоразм халқ совет республикалари мустақил тарзда ёки шартнома асосида РСФСР билан келишилган ҳолда ташқи бозорга чиқиш имкониятига эга эдилар. Ўша кезлардаёқ Хоразм республикаси РСФСРнинг чет эллардаги савдо ваколатхоналари ҳузурида савдо-сотиқ ишлари бўйича ўзининг доимий ваколатхоналарига эга бўлган. Ўрта Осиё республикалари Афғонистонда, Эронда, Ғарбий Хитойда йирик ҳажмда савдо-сотиқ ишларини амалга оширганлар. Чунончи, 1927—1928 йилларда Ўзбекистон 24 миллион сўмлик ҳажмда ташқи савдо-сотиқ ишларини амалга оширган.

Албатта, бугунги кунга келиб халқаро иқтисодий муносабатлар янги мазмун касб этди. Республикамиз ўзининг ташқи иқтисодий фаолиятини ҳар томонлама ривожлантириш учун етарли имкониятларга эга. Унинг чет элларга экспорт қилган моллари 1988 йилда 1 миллиард 485 миллион сўмликни, 1989 йилда — 1,5 миллиард сўмликни, 1990 йилда эса 1 миллиард 133 миллион сўмликни ташкил этди.

Республиканинг экспорти ташқарига ҳамон хом ашё тарзида жўнатилаётганлиги ҳаммангизга маълум. 1990 йилда экспортга жўнатилган жами маҳсулотларнинг 11,4 проценти машина ва ускуналарни ташкил этди, 86,7 проценти эса хом ашё, турли материаллар, халқ истеъмоли товарларидан иборат бўлди. Республика халқ хўжалигида структуравий қайта қуриш бошланганлиги сабабли экспортнинг хом ашёга қаратилиши аста-секин ўзгара бошлади.

Экспорт тушунчасидаги мезонлар ҳам аста-секинлик билан ўзгариб бормоқда. Республикамиз ташқи иқтисодий фаолиятининг дастлабки мустақил қадамларини қўйиши биланоқ ривожланган, истиқболли ҳамда муносиб халқаро шерик деган ном орттиришини биз жуда-жуда истаймиз. Ўзбекистон ўз ҳудудидаги табиий иқтисодий бойликларининг мустақил эгаси сифатида ташқи иқтисодий фаолиятга киришаяпти. Шунинг учун Ўзбекистон жаҳон тажрибасини бутунлай ҳисобга олган ўзининг қонуний ҳамда норматив ҳужжатларига таянган ҳолдагина жаҳоннинг етакчи савдо доираларида ана шундай нуфузга эга бўлиши мумкин. Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, ҳамжиҳатликдаги тадбиркорлик замирида амалга ошириладиган ташқи иқтисодий фаолияти, бевосита алоқаларнинг ривожлантирилиши — давлатнинг иқтисодий имкониятларини жадал юксалтиришга, истеъмол бозорини барқарорлаштиришга эришиш ҳамда охир-оқибатда халқнинг турмуш даражасини ошириш имконини беради.

Бу йўналишда республикамизда бир қатор амалий ҳаракатлар қилинди. Ташқи иқтисодий алоқанинг бошқарув тармоқлари қайта ташкил этилди. Ташқи савдо ҳамда хорижий мамлакатлар билан алоқа қилиш давлат комитети, чет эл туризми бўйича «Сайёҳ-интур» хўжалик ҳисобидаги республика бирлашмаси, бошқа ташкилотлар тузилди. Ана шундай ҳаракатлардан кўзланган мақсад ташқи иқтисодий алоқаларда республикамизнинг том маънодаги мустақиллигини таъминлаш, унинг ички хўжалик механизмини жаҳон бозори механизмига ҳамоҳанг тарзда созлашдан иборатдир.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши комитетлари ташқи иқтисодий алоқаларни ривожлантириш учун ҳуқуқий замин яратувчи, чет эл капитали учун имтиёзлар ва кафолатларни кўзда тутувчи бир қатор қонунларни ишлаб чиқмоқда. Бу қонунлар ташқи иқтисодий фаолият билан боғлиқ бўлган бир қатор муаммоларни ҳал эта олишга ёрдам кўрсатиши керак.

«Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонун лойиҳаси бозор иқтисодиётининг ҳуқуқий базасини яратиш йўлида Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг комитетлари тайёрлаётган қонун ҳужжатлари мажмуасининг энг муҳим ҳужжатларидан биридир.

Халқаро ишлар ҳамда иқтисодий ислоҳот ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетлари, ушбу қонун лойиҳасини яратиш устида иш олиб борар экан, аввало, иқтисодий, шунингдек, ташқи иқтисодий руҳдаги халқ хўжалиги режалари ҳамда манфаатларининг устунлигини таъминлаш зарурлигига алоҳида аҳамият берди. Ташқи иқтисодий алоқалар — минтақаларнинг тараққиёти йўлида муҳим омил бўлиб қолиши, ташқи савдо суръатлари жадаллик билан ошишига ёрдам бериши лозим. Янги қонунлар ана шу мақсадга хизмат қилиши керак.

Ўзбекистоннинг ташқи иқтисодий фаолиятида назаримизда мафкурага эътиборни қаратмай, аввало, иқтисодий, тижорат омилларига аҳамият бериш лозим. Хўжалик юритувчи исталган субъект ташқи иқтисодий муаммоларни амалга ошириш мумкин ва бу фаолиятнинг маҳсули, аввало унинг турмуш фаровонлигига таъсир этсин.

«Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонун Ўзбекистоннинг эндигина шаклланиб келаётган ташқи иқтисодий комплекси учун жаҳон бозорига кенг йўл очиб бериши: мулкчиликнинг шаклидан қатъи назар, ҳар бир мулкдорга фойда орттириш ҳамда ижтимоий бойликни кўпайтириш йўлида ишини хотиржам юритиш учун зарур ва етарли шароитларни, иқтисодий имкониятларни очиб бериши керак. Бошқа томондан эса қонуннинг мақсади — ташқи иқтисодий фаолият механизмини тубдан ўзгартиришдан, халқаро ҳамкорлик соҳасида мулкдорларнинг ҳуқуқлари ҳамда манфаатларини ҳимоя қилиш даражасини янги босқичга кўтаришдан, уларнинг ҳар бири учун ташқи бозорга чиқиш имкониятини беришдан иборатдир.

Қонун лойиҳасида Ўзбекистон ССР ташқи иқтисодий комплекси тушунчаси берилган. Назаримизда, ана шундай комплексни шакллантиришнинг ўзи — республикани иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш мақсадида ташқи иқтисодий алоқаларни янада ривожлантириш ҳамда халқаро меҳнат тақсимотининг афзалликларидан максимал даражада фойдаланиш имконини беради.

Қонун олимлар, хўжалик раҳбарлари, манфаатдор идоралар ходимларининг кенг иштирокида ва фаоллигида тайёрланди. Комитетлар қонун лойиҳалари устида иш олиб бориш давомида унинг қоидаларини ҳозиргача қабул қилинган бошқа қонунлар билан уйғунлаштирдилар. Лойиҳа турли илмий-текшириш ташкилотларида, вазирликларда, республика идораларида, маҳаллий советларда ўзига хос оиновдан ўтди.

Қонун лойиҳаси устида ишлаш жараёнида қатор хорижий давлатларнинг тажрибасидан фойдаланилди, ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш ишида мамлакатимизнинг марказий идоралари йўл қўйган камчиликлар ва хатолар ҳисобга олинди. Қонун лойиҳаси ташқи иқтисодий фаолият субъекти бўлмиш республиканинг ташқи иқтисодий фаолиятигагина бағишланмай, балки айрим юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳам қамраб олган. Халқаро иқтисодий бирлашмалар ва ташкилотлар ҳам ташқи иқтисодий фаолият субъекти сифатида тилга олинган, шунингдек, ташқи иқтисодий фаолият субъектлари ўз фаолиятларини Ўзбекистондан ташқарида ҳам амалга оширишлари кўзда тутилган.

«Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонун лойиҳасининг асосий қоидаларини баён этишни тугатар эканман, сизларга шуни маълум қилмоқчиманки, ушбу қонун юзасидан халқаро ишлар комитетига ҳамда иқтисодий ислоҳот ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетига халқ депутатларидан, илмий муассасалардан, идоралардан, шунингдек республика фуқароларидан келиб тушган 200 дан зиёд мулоҳазалар ўрганиб чиқилди.

Ҳурматли халқ депутатлари!

Ўз давлатининг мустақиллигини рўёбга чиқараётган бизнинг республикамиз учун халқ хўжалигининг барча тармоқларини ҳамда мулкчиликнинг субъектларини халқаро меҳнат тақсимотига ва жаҳон хўжалик алоқаларига киритаётганлиги муҳим ҳаётий аҳамият касб этади.

Хорижий шериклар билан узоқ муддатга мўлжалланган ўзаро фойдали иқтисодий алоқаларнинг йўлга қўйилиши; республика халқ хўжалиги комплексининг жаҳон бозорига янги куч билан кириб бориши учун янги технологияларнинг сотиб олиниши; Ўзбекистон ССРда хўжалик юритувчи барча субъектларнинг умумий ишлаб чиқариш-иқтисодий маданиятининг оширилиши — буларнинг барчаси бизнинг фикримизча, ана шу мақсадларга эришишдаги дастлабки қадамдир.

Сизнинг ҳукмингизга ҳавола этилган «Ўзбекистон ССРда чет эл инвестициялари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ана шу биринчи галдаги мақсадларга бағишлангандир. Унинг асосий мазмуни — чекловчи ва тақиқловчи чора-тадбирлардан воз кечиб, чет эл капиталининг Ўзбекистон ССРга ақл-идрок билан меъёрида кириб келишига рухсат этишдан иборатдир.

Бизнинг республикамизда чет эллик сармоядорларни ром этадиган барча омиллар мавжуд. Табиий бойликларимизнинг мўллиги, унчалик қиммат бўлмаган ҳамда етарли малакага эга бўлган ишчи кучи, ривожланиши учун кредитлар ҳамда замонавий технология зарур бўлган кўп тармоқли саноат ишлаб чиқариши шулар жумласидандир.

Хорижий тадбиркорлар ўз сармояларини ишга солиш учун объект қидириш чоғида инобатга оладиган энг муҳим жиҳат — қулай инвестицион муҳит ҳозиргача бизда йўқ эди.

Таклиф этилаётган қонун лойиҳаси — Ўзбекистон ССР давлат идораларининг чет эл капиталига муносабатларини белгилайди. Чет эл капиталининг жалб этилиши эса миллий иқтисодиётни қуллик асоратига солиш эмас, балки ҳозирги босқичда республикамизда ишлаб чиқаришнинг ривожланиш даражаси ҳамда аҳволи ана шу чорани қўллаш зарурлигини тақозо этмоқда.

Лойиҳа хусусан чет эл капитали билан ҳамкорлик қилишнинг истиқболларини ҳисобга олади ҳамда йўлга қўйилган муносабатларнинг барқарорлигига кафолат беради, капитал маблағларнинг самарадорлиги эса кўп жиҳатдан тузилаётган битимларнинг муддатига боғлиқ бўлади.

Илк бор хорижий фирмаларга иш юритиш ҳамда фойда орттириш учун имкон берилмоқда. Айни пайтнинг ўзида ўз маҳсулотини экспортга чиқариш ва фойдани ташиб кетиш ҳуқуқи берилмоқда.

«Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунидаги қоидаларга қўшимча тарзда хорижий сармоядорлар ҳамда қўшма корхоналар учун қатор имтиёзлар берилиши кўзда тутилмоқда, уларнинг валюта-молиявий фаолияти ҳамда замонавий технологияни сотиб олиш тартиби, бу соҳада келиб чиқиши мумкин бўлган низоларни ҳал этиш йўллари баён этилган.

Ўзбекистон ССР танг аҳволдан чиқиши учун, қолаверса бозор муносабатлари шароитида иқтисодиётимизни кенг кўламда ривожлантириш учун ривожланган давлатларнинг иқтисодиёти билан ҳамкорлик қилиш мақсадида чет эллардан қўшимча капитал маблағлар олишга эҳтиёж пайдо бўлади. Кон ва қайта ишлаш соҳалари учун инвестициялар айниқса зарурдир. Биз республикамизда янги технологияларни жорий этиш учун, ўзаро фойдали шартларда савдо-сотиқ ишларини амалга ошириш учун хориждан шерикларни таклиф этаяпмиз.

Бу ўринда энг тўғри йўл қўшма корхоналар яратиш, шунингдек бутунлай инвесторга тегишли бўлган корхоналарни тузишдир. Ўзбекистон ССР хусусан халқ хўжалиги учун янги соҳа ҳисобланган тармоқларда, кўп маблағ талаб этадиган илғор технология ҳамда кўплаб меҳнат ресурслари зарур бўладиган соҳаларда, экспорт қилишга ихтисослашган соҳаларда чет эл капитали кўпроқ сарфланишидан манфаатдордир. Замонавий технологик жараёнлар маҳсулотларимизнинг ташқи бозорда рақобат қила оладиган даражага кўтарилишини таъминлашга ишонамиз. Замонавий технологияни қўллаш ҳамда ишга албатта маҳаллий аҳолини қабул қилиш ва уларни бу ишга ўргатиш (бу ҳол хорижий сармоядорга қонун йўли билан кўрсатилади) ишчилар сифатининг малакасини оширади, илгари республикамизда бўлмаган янги касбларнинг пайдо бўлишига ва кенг тарқалишига кўмаклашади.

Ҳурматли халқ депутатлари!

Чет эл инвестициялари тўғрисидаги қонун лойиҳасида чет эллик шерикларнинг манфаатлари ҳам ҳисобга олинган. Биз чет эл инвестицияларига национализация ва мусодира шартлари даҳл этмаслигига қатъий кафиллик бераяпмиз. Биз республикамиз бозорини чет эллик тадбиркорлар учун, кенг истеъмол моллари ҳамда қишлоқ хўжалиги учун асбоб-ускуналар, енгил саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган фирмалар учун очиб бераяпмиз.

Айни пайтнинг ўзида қонун лойиҳаси Ўзбекистон ССР ҳудудида ҳам, чет давлат ҳудудида ҳам ҳамкорликдаги тадбиркорликнинг асосларини яратишни кўзда тутади. Ахборот тариқасида шуни айтиш мумкинки, қўшма корхоналар республикамизда 1987 йилдан ташкил этила бошланган эди. 1991 йилнинг 1 январига қадар республика ҳудудида 30 та қўшма корхона рўйхатдан ўтган эди.

Аслида эса ўтган йили 14 та қўшма корхона маҳсулот ишлаб чиқарди ва хизмат кўрсатди. Амалдаги нархларда бу корхоналар ишлаб чиқарган маҳсулот (ишлар ва хизматлар) ҳажми 171,7 миллион сўмликни ташкил этди ёки қўшма корхоналар тайёрлаган жами маҳсулотнинг солиштирма салмоғи республика саноат ишлаб чиқариши умумий ҳажмида 0,7 фоизни ташкил этди. Ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг аксарият кўпчилик (80 фоиз) қисми халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришга ихтисослашган «Совпластитал» Совет-Италия қўшма корхонаси ҳамда билим беришга мўлжалланган ҳисоблаш техникасини тайёрловчи «Вариант» Совет-Болгария қўшма корхонаси ҳиссасига тўғри келади.

18—22 июнь кунлари Тошкентда илк бор чет эллик тадбиркорлар иштирокида «Тошкент амалий учрашуви» ўтказилиши мўлжалланган. Бу учрашувга дунёнинг кўпчилик мамлакатларидан таниқли тадбиркорлар, йирик фирмаларнинг эгалари ёки вакиллари таклиф этилган ва улар қатнашиш истагини билдирганлар. Ана шу имкониятдан фойдаланиб, биз чет элликлар билан ҳамкорликда корхоналар яратишга киришишимиз керак. Айниқса истеъмол бозори учун зарур бўлган моллар тайёрловчи корхоналарга эътиборни кучайтириш зарур. Ана шунинг учун биз чет эллик ишбилармон шерикларимизга кафолат бера оладиган қонун яратишимиз зарур.

Истеъмол бозори учун зарур бўлган соҳада ҳамкорлик қилинишига қонун лойиҳасида алоҳида эътибор берилган. Хорижий тадбиркорлар Ўзбекистон ССР ҳудудида ўз мулкларига эга бўлишлари кўзда тутилмоқда.

Чет эл капиталини кенг кўламда жалб этиш учун чет эл инвестицияси бўлган корхоналарни рўйхатдан ўтказиш тартибини соддалаштириш, турли маъноларни келтириб чиқарувчи бир қатор кўрсатмалар, тақиқларни, норматив ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш зарур.

Жаҳон тажрибасидан ҳамда республикамиз бюджетининг даромад қисмини кўпайтириш эҳтиёжларидан келиб чиққан ҳолда, бизнинг назаримизда, ташқи иқтисодий фаолият субъектларини, жумладан чет эл инвестицияси бўлган корхоналарни рўйхатдан ўтказишни такомиллаштириш зарур. Ҳозирги пайтда рўйхатдан ўтказиш учун кўплаб идораларни айланиб чиқиш зарур бўлади. Райижрокомлардан тортиб республика вазирликлари ва комитетларигача етиб бориш керак. Умуман олганда рўйхатдан ўтказишни рад этмаслик, айниқса хусусий тадбиркорлар учун йўл очиб бериш керак. Вақт ўтиши билан бозорнинг ўзи ҳар бир корхонанинг қадрини кўрсатиб қўяди.

Бюрократик тартиб келтириб чиқарган қийинчиликларни бартараф этиш лозим. Ана шундай масъулиятсизлик, уқувсизлик ва мансабдорларнинг порахўрлиги оқибатида кўпгина фойдали янгиликлар юлдуз кўрмай жон бермоқда.

Яна бир муаммо бор. Бу ташқи иқтисодий фаолият билан шуғулланувчи кадрларни тайёрлаш масаласидир. Биз хорижий давлатларга қобилиятли, зукко ёшларимизни менеджерликка, бошқа мутахассисликка ўргатишга дадил киришишимиз керак.

СССРнинг ҳар бир ваколатхонаси ҳузурида ўз вакилимиз бўлсин. У эса нархнавони, товарлар биржасидаги вазиятни ўрганиб борсин. Ташқи иқтисодий алоқаларнинг инфраструктурасини ривожлантириб бориш зарур. Қўшни давлатлар билан чегараолди савдосига алоҳида аҳамият бериш керак ва шу мамлакатларнинг Тошкентда консулхоналарини очиш масаласини ўрганиб чиқиш пайти келди.

Чет эл инвестициясини жалб этиш борасида узоқ муддатга мўлжалланган дастурни тез вақт ичида ишлаб чиқиш зарур бўлиб қолди.

Комитетимизнинг фикрича, «Ўзбекистон ССРа чет эл инвестициялари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси «Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонуннинг ўзига хос жиҳатларини ривожлантиради ҳамда чуқурлаштиради, манфаатдор хорижий шериклар кўмагида республиканинг иқтисодий қудратини ишга солиш учун мукаммал ҳуқуқий асос яратади.

Сўзимнинг якунида шуни таъкидлаб ўтмоқчиманки, ташқи иқтисодий фаолиятни тартибга солувчи қонунларнинг қабул қилиниши республиканинг мустақиллигини рўёбга чиқаришга хизмат қилиш билан бирга, давлатлараро иқтисодий сиёсатнинг бир қисмини ажралган ҳолда мустақил олиб боришни ўз олдига мақсад қилиб қўймайди. Республика хорижий мамлакатлар, ташкилотлар ва тадбиркорлар билан мустақил ҳамкорлик қилиши мумкин, айни пайтнинг ўзида Ўзбекистон ССРнинг ташқи иқтисодий алоқалари соҳасидаги ССР Иттифоқи манфаатларига даҳлдор бўлган масалалар ССР Иттифоқи давлатлараро алоқасининг таркибий қисми эканлигини биз яхши тушунамиз.

Қонуннинг қанчалик самарали эканлиги у ижтимоий ҳаётга қай даражада таъсир ўтказишига қараб белгиланиши ҳаммамизга аён.

Бугун сизга тақдим этилган қонун лойиҳаларини қабул қилиш ҳамда республика ҳукуматининг муфассал ишлаб чиқилган норматив ҳужжатларини рўёбга чиқариш орқалигина яқин вақт ичида халқ манфаати йўлида, республикамиз манфаати йўлида хорижий шериклар билан ташқи иқтисодий фаолиятга кириш орқали мустақил Ўзбекистоннинг ташқи иқтисодий фаолият соҳасидаги улкан имкониятларини ишга солиш мумкин бўлади.

Сўзимнинг якунида қонун лойиҳаларини ишлаб чиқишдек машаққатли вазифани ниҳоясига етказишда бизга яқиндан кўмак берган ишчи гуруҳимизнинг аъзолари, чунончи, Ўзбекистон Фанлар академияси иқтисод институтининг директори Омон Ҳикматович Ҳикматов бошчилигидаги олимларга, Ўзбекистон ССР иқтисодиёт комитети ходимларига, ташқи иқтисодий алоқалар билан шуғулланувчи комитет ходимларига, Ўзбекистон Ленин Комсомоли Марказий Комитети қошидаги «Ниҳол» ёшлар клуби иқтисодчиларига, Молия вазирлиги ходимларига, Ўзбекистон ССР халқ депутати С. С. Ғуломов бошчилигидаги бир гуруҳ иқтисод олийгоҳи олимлари ва бошқа мутахассисларга чуқур миннатдорчилик билдиришга ижозат бергайсизлар.

Ўйлайманки, ҳозир муҳокама давомида ҳам сиз, азиз депутатлар, қимматли таклифларингизни киритиб, бу қонун янада мукаммал бўлишига баҳоли қудрат ҳиссангизни қўшасизлар. Сизларнинг барчангизга ана шу катта йўлда — республикамиз олдида турган мушкул иқтисодий муаммоларни ҳал этиш йўлида, барча ишларни халқ манфаати нуқтаи назаридан давом эттиришингизда омад тилайман.

«ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИ ВА ДИНИЙ ТАШКИЛОТЛАР ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Миллатлараро муносабатлар, тил ва маданият масалалари комитети раиси П. Қ. ҚОДИРОВ маърузаси

Олий Кенгашимиз Президент ҳокимияти билан биргаликда Ўзбекистон тарихида мисли кўрилмаган ҳуқуқий давлат тузиш мақсади сари дастлабки қадамларни қўйяпти. Жаҳоннинг илғор мамлакатларида қарор топган ҳуқуқий давлатлар ўз халқларининг фаровон, эмин-эркин яшашига имкон бериши билан гоҳо ҳавасимизни келтиради.

Одамзоднинг кўп минг йиллик тажрибаси шуни исбот қилдики, алоҳида фуқароларга мулк эркинлиги, фаолият эркинлиги, сўз эркинлиги, виждон эркинлиги каби катта ҳуқуқлар берилиши — ҳуқуқий давлат барпо этишнинг асосий шартларидир. Томчилардан дарёлар пайдо бўлгани каби алоҳида фуқароларга берилган ҳуқуқлар ҳаммаси йиғилиб, ҳуқуқий давлат биноси қад кўтаради.

Бундай давлат халқнинг моддий ва маънавий эҳтиёжларини худди табиий мавжудотдек, иқлимдек ҳисобга олиб иш юритади. Иқлим алоҳида одамнинг иродасига бўйсунмайди. Вазирми, оддий фуқароми — иқлим олдида улар баробар, иккови ҳам қишда қишчасига, ёзда ёзга мос яшашга мажбур. Ҳуқуқий давлат чиқарадиган қонунларни ҳам худди иқлим каби барча баробар тан олиши керак.

Бултурдан бери бизда қабул қилинган ер, мулкчилик, тадбиркорлик ҳақидаги қонунлар кўпроқ халқнинг иқтисодий аҳволини яхшилашга қаратилди. Бу табиий ҳол, чунки иқтисод, моддий ҳаёт-бирламчи. Ҳуқуқ-тартиботни яхшилашга қаратилган қонунларимиз ҳам ўткир ҳаётий заруратга жавобан яратилди.

Энди мана бугунги сессияда маънавият масалаларига, жумладан, виждон эркинлигига ҳам махсус эътибор бериб, шу ҳақда яхши қонун қабул қилсак, Ўзбекистонда чинакам ҳуқуқий давлат тузиш мақсадига яна бир қадам яқинлашган бўламиз.

Чунки инсон учун ташқи оламни обод ва кўркам қилиш қанчалик муҳим бўлса, одамнинг руҳий дунёсини обод ва кўркам қилиш шунчалик муҳимдир. Ташқи оламда қанча фаровонлик ва адолатли қонунлар яратмайлик, агар одамнинг руҳий дунёсида шу фаровонликни астойдил қадрлайдиган, адолатни тан оладиган, қонунларга сўзсиз риоя қиладиган виждон ва имон, инсоф ва интизом бўлмаса, энг яхши қонунлар ҳам жарга оққан обиҳаётдек самарасиз кетади.

Дарвоқе, сўнгги вақтда, айниқса, Иттифоқ миқёсида қабул қилинган кўпгина яхши қонунларимизнинг ишламаётганига, нуқул қоғозда қолиб кетаётганига сабаб бўлаётган энг ёмон иллатлардан бири — виждонини йўқотган, худони ҳам, қонунни ҳам тан олмайдиган, ўз нафси-ю, роҳатидан бошқа ҳамма нарсани унутган одамларнинг кўпайиб қолганлигидир. Бу маънавий иллатдан тезроқ қутулиш учун биз виждонни, инсофу-эътиқодни қадрлашимиз, инсоннинг руҳий дунёсини обод қилишимиз керак.

Муҳтарам депутатлар!

Бугун сизларнинг муҳокамангизга қўйилаётган «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақида»ги қонун лойиҳаси ҳозир айтиб ўтилган долзарб ҳаётий эҳтиёжларга жавобан тузилгандир. Бу қонун лойиҳасини тузишга Олий Кенгашимиз комитетлари билан бирга Президент девонининг миллатлараро муносабатлар бўлими қошида динлар масаласи билан шуғулланаётган ижтимоий кенгаш аъзолари жуда катта ҳисса қўшдилар. Лойиҳани тайёрлаш жараёнида муфтий Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари, православ динининг Тошкентдаги нешноси муҳтарам архиепископ Владимир қаторида иудаистлар, баптистлар ва адвентистлар қимматли маслаҳатлар бердилар. Муҳокамаларда айтилган фойдали фикр-мулоҳазаларни ҳисобга олиб, лойиҳани қайта ишлаш ва такомиллаштиришда комитетимиз депутатлари билан бирга олимлар ва диншунос, қонуншунос мутахассисларнинг кўп меҳнатлари сингди.

Қонун лойиҳаси устида ойлар давомида иш олиб борилган бўлса ҳам, биз уни бенуқсон деёлмаймиз. Сессияда айтиладиган фикр-мулоҳазалар лойиҳани яна бойитади ва уни чинакам қонун даражасига етказишга ёрдам беради, деб умид қиламиз.

Қонун лойиҳаси барча депутатларга тарқатилган. Унинг алоҳида боб ва моддаларини батафсил изоҳлаб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак. Фақат уларнинг маъно ва мақсадини чуқурроқ тушунишга ёрдам берадиган бир қанча муҳим нуқталарга эътиборингизни тортмоқчиман.

Аввало, «Виждон эркинлиги» деганда биз нималарни назарда тутамиз? Инсоннинг руҳий дунёсида виждон марказий ўринни эгаллайди. Виждоннинг табиий асоси бор — бу хотира. Хотира эса бизни ташқи олам билан боғлаб туради ва инсон иродасига бўйсунмай мустақил ишлайди. Дейлик, бирон хато иш қилиб қўйсангиз ёки ноxуш ҳодисани бошдан кечирсангиз, уларни эсламасликка интиласиз, аммо хотира сизга бўйсунмай ишлайнеради, ўша хатоликни сизга муттасил эслатиб туради. Виждон азоби ҳам хотиранинг сизга бўйсунмай адолат овозига айланиб ишлаб туришидан келиб чиқади.

Хуллас, виждон хотира орқали бизга ҳақиқат ва адолатни табиий тарзда кўрсатиб турадиган олий бир руҳий фазилатдир. Шу сабабли виждондек қудратли инсоний фазилатга эрк бериш — умумхалқ, умумдавлат аҳамиятига эга бўлган ва дунё миқёсида махсус қонунга муносиб кўрилган жуда улкан вазифадир.

Бу қонун виждонсизликнинг йўлини тўсиб, виждоний имону-эътиқодга эрк беради, яъни бу қонун чин виждонга асосланган имону-эътиқодларни қўллаб-қувватлайди.

Албатта, имону-эътиқодлар турли одамларда турлича — диний ёки дунёвий шаклларда намоён бўлади. Биз барча самимий эътиқодларни динийлиги ёки дунёвийлигидан қатъий назар, баббаравар тан оламиз, тенг деб биламиз ва уларнинг ҳар бирини ғайриқонуний тажовузлардан ҳимоя қиламиз. Бир вақтлар ҳажга бориш ёки диний ҳайит ўтказиш таъқиқланган эди. Мана бу йил Ўзбекистондан мингга яқин одам ҳажга бориши учун шароит яратилди. Ийди рамазон ҳам биринчи марта байрам қилинди.

Маъмурий-буйруқбозлик даврларида диний адабиётларни чоп этиш, тарқатиш, диний мактаблар очиш ҳам таъқиқланган эди. Ҳозир бундай таъқиқларнинг ҳаммаси инсон ҳуқуқларини асоссиз равишда чеклайдиган жоҳиллик сифатида йўлимиздан олиб ташланди.

Сизга тақдим этилган қонун лойиҳаси, аввало Ўзбекистоннинг миллий ўзига хослиги, унинг конституция ва бошқа қонун ҳужжатларига ҳамда Қорақалпоғистон конституцияси ва қонун ҳужжатларига асосланиб тузилган. Шу билан бирга лойиҳада жаҳон халқларининг виждон эркинлигига оид ижобий тажрибалари ҳам, СССР Олий Кенгаши қабул қилган «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақида»ги қонун ҳам Ўзбекистоннинг муайян миллий ва тарихий шароитига ижодий татбиқ этиш нуқтаи назаридан ҳисобга олинган.

Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар фаолияти борасида кишиларимизни тўлқинлантириб келган энг муҳим муаммолар ушбу қонун лойиҳасининг олти бобида, ўттиз моддасида атрофлича қамраб олинган ва уларни ҳал этишнинг қонуний йўллари белгилаб берилган. Маълумки, турли динлар ва мазҳаблар орасидаги низолар, айни вақтда, диний ва дунёвий эътиқодлар орасидаги тўқнашувлар асрлар давомида жуда кўп нотинчликларга сабаб бўлди. Бу низо ва тўқнашувлар ҳатто ҳозир ҳам дунёнинг турли жойларида беҳуда қон тўкилишига сабаб бўлмоқда. Қонун лойиҳаси тарихнинг ана шу аччиқ сабоқларини ҳисобга олиб, виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар фаолиятини биринчи навбатда тинчликни таъминлашга, турли эътиқодлар ва динлар орасидаги тенглик ва ҳамжиҳатликни мустаҳкамлашга йўналтиради.

Шу мақсадда қонуннинг биринчи бобидан тортиб то охирги моддаларигача ҳамма жойда динга эътиқод қилиш эркинлигини, жамоат хавфсизлигини таъминлаш, барча фуқароларнинг ҳаёти, саломатлиги, ахлоқи ва ҳуқуқларини муҳофаза қилиш билан биргаликда амалга ошириш кўзда тутилади.

Айниқса, диний ташкилотларнинг давлатдан ажратилиши уларнинг ўз соҳаларида тинч ва мустақил иш олиб боришларини таъминлайди. Диний ташкилотларнинг сиёсий партиялар фаолиятига қатнашмаслиги уларнинг инсон руҳига ва виждон эркинлигига оид вазифаларини астойдил ва ҳалол бажаришларига имкон яратади. Қонун диний мактаблар ва олийгоҳлар очиш, диний жамоалар, марказлар, бошқармалар тузиш, динга хизмат қилувчи мулкларга, ҳатто корхоналарга ва диний адабиётлар нашр этадиган матбаага эга бўлиш каби жуда хилма-хил ва улкан ҳуқуқлар беради. Айни вақтда, бу ҳуқуқлардан тўғри ва оқилона фойдаланиш йўллари, уларни давлат ва халқ манфаатларига қарши қўймаслик шартлари ҳам қонунда қатъий белгиланади.

Юқорида айтганимиздек, виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар фаолияти инсоннинг руҳий оламини тартибга солиш ва такомиллаштириш каби ўта нозик, ўта масъулиятли мақсадларга хизмат қилади. Тарих ҳам, бугунги ҳаёт ҳам шуни кўрсатмоқдаки, одамларимизнинг руҳий дунёсида тартиб ўрнатмагунимизча ташқи дунёда тартиб ўрнатиб бўлмайди.

Дунёга донги кетган жаҳонгирлардан бири айтган экан, «Агар мен ўзимнинг руҳий дунёмни яхши идора этолганимда, бутун дунёни идора этишга кучим етган бўларди». Бу гапда жон бор: инсон жамият ва мамлакатни яхши идора этиш учун аввал ўз руҳий дунёсини яхши идора этишга ўрганмоғи керак.

Қабул қилган қонунларимиз одамларнинг дилидан ўрин олиб, улар томонидан сўзсиз адо этилиши учун фуқаролар дилини виждон эркинлиги ва эътиқод кучи билан парвариш қилишимиз керак. Ўн йиллар давомида бундай парвариш бўлмаганлиги сабабли маънавиятимиз таназзулга учради, энди бу руҳий парваришни кечиктириб бўлмайди. Шунинг учун ушбу қонун лойиҳасини тезроқ меъёрига етказиб қабул қилиш ва тезроқ жорий этиш сиз билан биз каби халқ депутатларининг виждоний бурчимиздир.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ҲУКУМАТ АЪЗОЛАРИНИ ТАЙИНЛАШ ВА ЛАВОЗИМИДАН ОЗОД ҚИЛИШГА ДОИР ФАРМОНЛАРИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг:

«Ўртоқ С. М. Баҳромовни Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазири вазифасидан озод қилиш тўғрисида» 1991 йил 16 апрелда чиқарган фармони;

«Ўртоқ Ш. И. Каримовни Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазири этиб тайинлаш тўғрисида» 1991 йил 16 апрелда чиқарган фармони;

«Ўртоқ А. Р. Отажоновни Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари — Ўзбекистон ССР меҳнат вазири этиб тайинлаш тўғрисида» 1991 йил 8 майда чиқарган фармони;

«Ўртоқ Ў. Қ. Исмоиловни Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари — енгил саноат моллари ишлаб чиқариш Ўзбекистон Давлат уюшмаси бошқарувининг раиси этиб тайинлаш тўғрисида» 1991 йил 15 майда чиқарган фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**
Тошкент шаҳри.
1991 йил 14 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ «СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ТАРКИБИДА УЗУН РАЙОНИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ФАРМОНИНИ ТАСДИҚЛАШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг «Сурхондарё вилояти таркибида Узун районини ташкил этиш тўғрисида»ги 1991 йил 21 мартдаги фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**
Тошкент шаҳри.
1991 йил 14 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎРТОҚ Б. МАХСИТОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СУДИНИНГ АЪЗОСИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўртоқ Баҳодир Махситов ўз розилиги билан бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзоси вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**
Тошкент шаҳри.
1991 йил 14 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР БАЪЗИ ВИЛОЯТЛАРИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СУДЛАРИНИНГ ТАРКИБИДАГИ АЙРИМ ЎЗГАРТИШЛАР ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўртоқ Рустамов Низом Шокирович ўз розилиги билан бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Тошкент шаҳар судининг аъзоси ва мазкур суд раёсатининг аъзоси вазифаларидан озод қилинсин.

2. Бобоназаров Баҳрон — Қашқадарё вилоят судининг аъзоси;
Мухторов Муҳаммад — Бухоро вилоят судининг аъзоси;
Премқулов Рустамжон Раҳматуллаевич — Тошкент шаҳар судининг аъзоси;
Умматов Қаҳрамон Кенгашевич — Жиззах вилоят судининг аъзоси;
Ҳамидов Собиржон — Бухоро вилоят судининг аъзоси вазифасидан озод қилиниб, Фарғона вилоят судининг аъзоси этиб сайлансинлар.

3. Алмаматов Холмўмин — Жиззах вилоят суди раёсатининг аъзоси;
Саидов Карим Усмонович — Тошкент шаҳар суди раёсатининг аъзоси;
Турсунов Маърипжон — Андижон вилоят суди раёсатининг аъзоси этиб тасдиқлансинлар.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**
Тошкент шаҳри.
1991 йил 14 июнь.

МАЪРИФАТ МАСКАНИДА ТЎЙ

А. С. МАКАРЕНКО НОМИДАГИ САМАРҚАНД ПЕДАГОГИКА БИЛИМ ЮРТИ 70 ЁШДА

Бу ерда камол топган орзуманд ёшлар орасидан Ҳамид Олимжон, Музайяна Алавия, Насрулло Охундий, Воҳид Абдулло, Шукур Саъдулла, Барот Бойқобилов сингари ўзбек шоиру адиблари, Фотеҳ Ниёзий, Абулқосим Деҳотий, Ҳабиб Юсуфий каби тожик ижодкорлари, таниқли ўқитувчилар — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Маҳкам Нарзиқулова, Ленин орденли соҳибаси Зеби Тошпўлатова, шунингдек ўнлаб академиклару профессорлар, жамоат арбоблари, раҳбар ходимлар, машҳур полвонлар, СССР спорт усталари етишиб чиқдилар. Билим юрти қалдирғочлари Ўрта Осиёда илм-маърифат тараққийси учун курашнинг олдинги сафларида бўлдилар, Улуғ Ватан урушида мардлик ва матонат билан жанг қилдилар, тинч қурилиш йилларида жонбозлик кўрсатдилар.

Яқинда билим даргоҳининг 70 йиллиги тантанали нишонланди. Авлодлар учрашуви, устозу шогирдлар суҳбати, байтбарагу ғазалхонлик тўпланганларда завқ-шавқ уйғотди.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Қалам учида алам

Ўрим мавсуми... Республика ўзининг навбатдаги меҳнат байрамига қадам қўймоқда. Бепоён ғаллазорларда етилган ризқ-рўз — олтиндек товланиб турган буғдой ва арпалар ўроққа келиб қолди... Қудратли ҳаво кемаси — темирқанот турфа манзаралар узра парвоз қилиб, Бухоро қўналғасига интилар экан, хаёлимдан шундай ўй кечди. Ҳосил йиғиштириб олиш онлари — тинчлик рамзи, фаровонлик кафолати. Жангу жадаллар пайтида ҳеч ким далага чиқмайди, омборлар тўлиб турмаса, дилинг ҳам ёришмайди. Ноннинг қадрдон иси анқиб тургувчи чексиз ангорларни қўмсашим — руҳий безовталикдан қочиб, бир мунис ором оғушини соғинишим эди. Мен қадимий шаҳарга худди қўйнида илон олиб кетаётгандек аламли, ўтли мактуб билан бораётгандим. Шунчалар бўлишини тасаввур қила олмасдим, худди гўдакдек ўзимни алдаб овутардим: «Ҳаммаси ёлғон бўлиб чиқса-я». Кўз ёшларини кўрмасам, ҳеч кимни «тергов» қилмасам. Самолёт пастлай бошлади. Нима бўлса ҳам у Бухоронинг мангу миноралари — тўнкарилган муаззам қудуқларга тегиб кетмаса бўлганн.

Жамиятда ҳам ўзига хос ижтимоий «ўрим мавсуми» бошланиб кетганга ўхшайди. Гарчи улуғ «деҳқон»лар — ерга уруғ қадаганларнинг аксарияти фано бўлган эрсалар-да, бугунги авлод чекига ҳосилни йиғиштириб олиш тушди. Бировнинг гуноҳи учун жавоб бериш, қийналиш оғир кечаркан. Шу кунларнинг ўроқчиси эмас, шунчаки шоҳиди бўлганинг учун надомад чекасан киши. Яна бу исёнингдан ҳижолат тортасан, аслида бу талатўп замонда баҳоли қудрат кун кўриб юрсанг (топганингча еб-ичиб, хушинг келганда маҳалла-кўйга аралашиб дегандек) шунинг ўзи катта давлат, ширин бахт бўлиб қолди. Мана бу нақаларидан худо (чинакамига) асрасин. Тақдирнинг тап-тақир сайхонлигида яшин тилкалаб ташлаган дарахтнинг гуноҳи нима эди? Яна само замбарагининг ўқи қаторлар сафидаги оддий мардумлардан бирига теккан бўлса-чи?

...Таҳририятга келган мазкур хат кимнинг қўлига тушса, бепарво қолдирмади. Йўқ, кучли публицистик оҳанрабоси билан эмас, қаламга олинган фожианинг кўлами билан барчани михлаб қўйди. Инсон ўз бошидан қандай кунларни ўтказмайди, бу чархи кажрафторнинг ўйинлари бунчалар қалтис! Келинг, бўзлаб қолган бир онанинг нидосига қулоқ тутайлик.

«Турмуш ўртоғим Рамазонов Мусо билан тинч-тотув ҳаёт кечириб, бахтли яшаб келаётгандик, — деб бошлайди дардли мактубини Бухоро вилояти, Коғон шаҳридаги Советская кўчаси, 4-уйда истиқомат қилувчи Санам Рамазонова — 17 февраль, якшанба куни одатдагидек ишдан келиб (у савдода ишлар экан), болалар билан овқатландик ва ухлашга ётдик».

Шу оқшом дастурхон устида қандай гап-сўзлар бўлганини эслаш қийиндир, бироқ гурунг ҳар бир бойиндан оиладаги каби дилкаш ўтгани, 1-синфда ўқиётган Дилшод, боғчага қатновчи, бугун ҳовлида қолган 5 яшар Миршод ва 3 яшар Алижон беғубор болалик оламининг навбатдаги эртакларидан ота-онасига, бибисига сўзлаб бергани, адоқсиз эркалашлар, завқ-шавқ бўлганини ва бошқа жами эзгуликлар манзират қилингани шубҳасиз. Бу оқшом фараҳли, нурли эди, энди эса туғанмас армон, қўл узатса етмайдиган, чақирса қайтмайдиган шуъла у оқлар. Аслида ўтаётган ҳар дақиқа бизни янги бир олам билан юзлаштиради... Онанинг хатида ёзилишича, 18 февраль саҳарда кичкинтой Алижоннинг кўнгли беҳузур бўлиб қуса бошлайди. Орадан икки-уч соат ўтгач, катта ўғил Дилшод ҳам, эрталаб соат 8 ларда Миршод ҳам қайт қилади. Ота-она болалардан тунов кун нималар истеъмол қилишганини суриштиришади, эси кириб қолган Дилшод кўчадан сақичга ўхшаган дори топиб олишганини ва ўшандан ейишганини айтиб беради. Дарҳол «тез ёрдам»га қўнғироқ қилишиб, шаҳар шифохонасига олиб келишади (касаллик варақасида келган вақти «12.15» кўрсатилган). Болаларни бўлим мудири Тилак Қўзиев қабул қилади, «доридан заҳарланиш» деб ташхис қўяди, даво чораси сифатида ошқозонни ювиш билан кифояланади. Унга навбатчи врач Зайнаб Ғойибова, тиббиёт ҳамширалари қарашадилар. Шундан кейин одатдаги «касалхона даври» бошланади, яъни гўёки барча чоралар кўрилди, ҳаммаси тинчгина ўтиб кетади, деган таскин берувчи кайфият юзага келади.

Доридан заҳарланиш ва у туфайли вафот этиш ҳодисаси мазкур шифохонада яқинда рўй берганди. Уксусдан заҳарланган Патиева Л. деган бемор 18 кун ётиб, 5 январда вафот этганди. Шу муносабат билан шифохона бош врачи М. Содиқова 23 январда 7-буйруққа имзо чеккан, унда юқоридагидек ҳолатларга дуч келинганда бош врачни албатта хабардор қилиш, реанимация (тирилтириш) бўлими барча интенсив чораларни кўриши мажбурлиги уқтирилган. Шунга кўра, врач Қўзиев бош шифокорни хабардор этиши керак эди, бу талабни бажармаган. Реанимация бўлими мудири Алиқул Ҳамидовга телефон орқали аҳволни маълум қилганда у ёқдан «бизда оғир бола бор, ўзларингиз ёрдам бераверинглар», деган жавоб келган. Болалар заҳарланган дорини Қўзиев ҳам, Ғойибова ҳам танимаганлар, «дорихонага элтиб, унинг қаракка қарши ишлатилишини аниқлаб келганлар» (онанинг хатидан). Беморлардан умумий анализ олинган, бироқ биохимиявий текширув учун намуна олинмаган, аслида заҳарланган дори бевосита қонга тушиб, капиллярлар ўткир препарат бўлган. Шу йўсинда шифокорлар кетма-кет бир қанча хатога йўл қўйишган.

«Бўлимда касаллар меъёрдан ортиқ бўлиб, жой етишмасди, — деб тушунтиради Т. Қўзиев. Уч болани «тез ёрдам» хонасида қолдирдим. Муолажадан кейин кўнгил айниш кузатилмади. Уч соатга яқин ухлаб олишди. Кечқурун врач-реаниматолог Ҳамидовни чақирдим, у болаларнинг энг каттасига укол ёзди, бибиси рози бўлмади. Эртасига аҳволлари яхши бўлгани, зерикиб, хархаша қилаверишгани туфайли уйга жавоб бериб юбордим».

Болалар еган дори — м и е л о с а н «А» рўйхатда туради, «диметансульфанил кислота эфири. Миеолид тўқима функциясини сусайтиради. Миеолид лейкоцид касаллигини даволашда тавсия этилади» [ЎзСЭ, 7-жилд, 208-бет]. Қўлланмасида у тавсия қилинган беморларнинг қон таркиби мудом текширилиб турилиши, аксинча, ҳатто врач назоратида ҳам одамни ўлдириши ёзиб қўйилган. Афсуски, ана шундай тажовузкор дорини истеъмол қилган болалар — ёш, мўрт организмлар тақдири ҳурматли шифокорларни безовта қилмаган. Улар бу фалокатни деярли унутганлар, орадан 3—4 кун ўтгач, онанинг фарзандлари оғирлашиб бораётгани ҳақидаги арзига «у дорининг таъсири 6—7 ой давом этади, ҳеч қиси йўқ, ўтиб кетади» деб жавоб беришган.

Рамазоновларнинг қўшниси Миралиев М. сурункали лимфоликос касаллиги билан оғриган ва 11 февралда вафот этган. Марҳумнинг хотини эрига берилган кўплаб миелосан таблеткаларини (250 дона дейишди) қўшнига яқин жойга очиқ ҳолда ташлаган. Ана шу ҳол фожиага сабаб бўлган.

Орадан ғанимат кунлар ўта бошлайди. Ҳамма — ғафлатда. Гарчи ота-онанинг қалби безовта бўлса-да, замонамизнинг луқмони ҳакимлари юз фоиз кафолат бериб айтган гапларга ишонишади: ҳаммаси ўтиб кетади. Ҳолбуки, ёш вужудларда ўнгарилмас мамот жараёни давом этарди, қондаги оқ таначалар аёвсиз емирилаётган, организм ҳимояланиш қувватини бутунлай йўқотаётган эди. Хаёлга чучмал бир орзу келади: қани шу пайт ўткир кўзли бир одам бўлса-да, хавфдан огоҳ қилиб, гурзисини мудроқ бошлар узра ўйнатса, ҳушёрликка чақирса! Ўша кунлари республикадаги биронта экстрасенснинг руҳи безовта бўлмадимикан?

«ШИКОЯТ-АРИЗА»дан: 5 март куни Алижоннинг иссиғи кўтарила бошлади. Кечга яқин шаҳар шифохонасига «Тез ёрдам»да олиб келдик. Врач Қўзиев бизни олиб келган аёлга «Нега доридан, деб ёздингиз!» деди. «Доридан шундай бўлган, яхшилаб даволаш керак эди», деди аёл врач. Кўп врачлар келиб кўришди, боламнинг томоқ йўли яраланиб кетган эди. Реанимация бўлимига ўтказдилар. Дилшод билан Миршод ҳам иситма қилган, уларни юқумли касалликлар бўлимига жойлаштиришди. Кейин реанимацияга ўтказиб, анализ қилишди-да, болаларимнинг қони заҳарланганини айтишди. Бухородан врачлар чақирдилар, қонини ювдилар, лекин кеч бўлган экан. Аҳволлари кундан кун оғирлашиб борарди. Учаласининг ҳам сочлари тўкилиб кета бошлади, тишлари қимирлаб қолди, томоқлари яраланиб, ҳеч нарса ўтмай қўйди. Сийдик ўрнида қон келар... Болаларим жуда қийналиб кетган, оғриқда чидаёлмай жовдирар эдилар. Менинг ўрнимга ўзингизни бир қўйиб кўринг. Дунёдан умидим фақат шу болалардан эди-ку.

9 март куни кичкина ўғлим Алижон оғирлашиб, қўлимда жон берди. Энди менинг умидим қолган икки боламда эди. 14 март куни эса катта ўғлим Дилшоджон ҳам оламдан кўз юмди. 15 март куни 5 яшар ўғлим Миршоджонни Тошкентга олиб кетдим. Ягона умидим шу боламда эди, ҳеч бўлмаса шу биттагинаси тирик қолсин деган эди. Йўқ, бўлмади. 20 март куни Миршоджон ҳам дунёни тарк этди».

Эй, қодир худо! Бандаларингдан шафқатингни дариғ тутма! Кўнглим, сен эса дунё меҳварида айланиб-айланиб, ёруғ оламда авқевва бўлиш навбатинг шундоқ кунларга тўғри келгани учун йиғла! (Астағфуриллло!) «Боламни сақлаб қолсангиз, кўзимни ҳам ўйиб бераман» дея илтижо қилган муштипар онанинг фарёди увол кетганига йиғла!

Ҳеч зеҳни уйғонмаётган, бильакс, турфа нағмалар чиқариб, бир-бирига матташганча тобора чўкиб бораётган улус учун — йиғла!

...Ўша ҳувиллаб қолган ҳовли ўртасида қўлини телбаларча ёзиб «Энди нима қолди?» дея йиғлаётган Мусонинг — соқолларини ўстириб юборган отанинг синиқ ҳолати, Она (бардошинг метин бўлсин)нинг энтикиб-энтикиб фарёд чекишлари, ўртанишлари ҳеч кўз ўнгимдан кетмайди. Қанчалар оғир бўлмасин, хайрлашиш олдидан истиҳоламни айтдим: «Ёзсам, дардингизни янгилаган бўлмайманми?», «Ёзинг», — деди Санам ёшли кўзлари билан дадил боқиб, — токи бошқа оналар менинг кунимга тушмасинлар». Онажонлар. Гап уқмасларингиз узоқларга кетиб қолмадими? Уларни бағрингизга қаттиқроқ босинг!

Бир бандаи ожизнинг ибодату иноят шу-да! Ҳаёт эса ўз йўлида давом этаверади. Каллакланган дарахт ҳам янги новдалар пайдо қилади. Фақат ўтган кунлар ёди... Санам ўзининг дардли мактубида «умид» сўзини тез-тез қўллаган. Зотан, теран ҳикмат — тириклик бу оила қалбига ҳам янги умидлар уруғини қадаса, мустаҳкам ирода бағишласа ва асраб қўйган хуш кунларидан ато этса. Аслида, ҳаммамиз эзгуликнинг гадоларимиз, бировга таскин берар экансан, ўзингнинг шафқатталаб қалбинг баттар оғрийди, сен ҳам бошқа бир кишининг ширин сўзига зор эканингни ҳис этасан. Дунёда меҳр бунчалар камёб бўлмасайди.

Гарчи Коғонда рўй берган воқеада «марказнинг сиқуви», «миллий можаролар акс-садоси», қандайдир «монокультура»нинг таъсири бўлмаса-да, бу — қорон топган халқ турмушининг оддий кўриниши экани рост. Биз барча жабҳада маданият бадарга қилинган шароитда, ҳатто ярим ёввойи тарзда яшаяпмиз. Касб масъулиятини унутиш (айниқса, шифокор учун) жиноят эканини ҳозирги лоқайд зеҳн билан қабул этиб бўлмайди. Аттангки, бундай соҳадан шикоят қилмаймиз! Қайси касб кишиси ўз малакасини мукаммал деб олади! Бир сўз билан айтганда, ҳаёт қутбининг шайини бузилганида зулматга қараб оғса, фожеалар рўй бериши заруриятдек бўлиб қолади. Бироқ, унинг жабр-зарбаси натижаси — рўй берган ноёб ва ишни ончилари тасодифдир. Худди шундай даҳшат Коғонда эмас, бошқа жойда ҳам рўй бериши мумкин эди (балки рўй бераётгандир). Қўзиев, Ғойибова, Ҳамидов деган врачлар ҳам фалокатнинг тасодифий ўлжалари, холос. Аслида совет медицинасининг тўкилиб, тўзиб кетиш арафасида тургани ҳақиқат. Бу фалокат фақат дори-дармонлар камёблигидан эмас, балки ноқобил кадрларнинг ҳаддан ташқари кўпайиб кетганидан. Вақти келиб XX аср даҳшатлари ҳақида рекордлар китоби ёзилар, шунда унинг асосий қисми бизнинг тиббиётимизда рўй берган фожиалар бўлиши шубҳасиз... Атрофимизда нималар бўляпти? Табобат ходимлари хизматларининг жами тирик жон учун қанчалик зарур эканидан фахрланганлари ҳолда замондошларининг мислсиз таъна ва нафратига дучор бўлаётганликларини унутмасликлари керак. Шу ўринда ўзим эшитган ёки кўрган бир-биридан қўрқинчли воқеалар тафсилотини келтириб ўтирмайман, фақат бир жарроҳнинг оддий инсоний қалб эътирофини дарж этмоқчиман. У хижолат чекиб, ҳазилдан ташқари шундай деди: «Пора олмасам, операцияда қўлим қалтирайдиган бўлиб қолибди». Руҳий хасталикларнинг турларини сизлар кўпроқ биласизлар, бироқ одамларнинг оқ халатли халоскорларига ҳурматлари баланд (билмадим, бу ҳурмат оқ либосгами ёки унинг эгасигами), ҳамманинг ҳам яшагиси келади. Аммо ҳақиқатдан қочиб, қорани оқ деб бўлмайди-ку.

Одатда медицина — мадади Сино — табобат ҳаёт ва ўлим чегарасидаги соқчига ўхшайди. У ўз ўрнида ҳушёру собит ҳолда ўлим лашкарларини қайтариб туришга сафарбар этилган. Мабодо, соқчи билиб, атайлаб хиёнат қилса-чи? Баъзан шундай тасаввурга ҳам борасан киши. Коғондаги воқеада аввало касб маҳорати (аниқроғи — саводи)нинг етишмаслиги панд берган. Кейин эса шифохоналарда ҳукм суриб келаётган тўрачилик, сансоларлик, тошбағирлик вазиятни тўла баҳолашга, керакли доираларни хабардор этишга монеълик кўрсатган. Эҳтимол, болаларни қабул қилиб олган врачлар кучли чарчоқ ҳолатида бўлганлар. Шу туфайли оддий луғатни кўриб, миелосан нималарга қодир эканига қизиқмагандирлар. Тирилтириш бўлимининг мудири келишдан бош тортганда бош врачнинг тегишли буйруғини бажармаётганидан ташқари бир оиладан уч кишининг заҳарланиши оғир фожиага олиб келиши мумкинлигини ўйлаб ҳам кўрмагандир. Айниқса, доридан заҳарланган болаларни уйига жавоб беришгач, ҳеч ким қизиқмагани, ҳатто бу воқеани бутунлай унутиб, 15 кундан кейин қайта тушганда «Фоликулярная ачгича» (йирингланган томоқ шиши) деб ташхис қўйилиши лоқайдлик ва масъулиятсизликдан бошқа нарса эмас. Бу ҳолатлар табобатда тарқиб топган иш усуллари бўлиб қолмоқдаки, шу туфайли соҳанинг обрўси тушиб, ишонч йўқолмоқда. Аҳволни бўртириб кўрсатиш учун ҳужжатлардаги кетма-кет ҳисоботлар ва фактларнинг бузиб талқин этилишларини келтириб ўтирмайман, шусиз ҳам натижа аниқ. Хулоса шуки, вазиятни ўнглаш учун **табобатни инсонийлаштириш, беморга яқинлаштириш йўлларини топиш, медицина хизматини тирикликка хизмат этишга сафарбар қилиш лозим.** Бунинг учун балки бутун системани ўзгартириш керак бўлар. Лекин шундай йўл тутиш шарт. Зеро, оқ халатдаги қонли доғларни энди ҳеч ким кечира олмайди.

Мазкур воқеага жамоатчиликнинг муносабати билан қизиқдим. Аввало, марказдан келган «комиссия» (балки «танобчи») сифатида мени бундай заҳарланиш барибир ўлим билан тугашига ишонтирмоқчи бўлишди, гўё врачлар бепарволик қилиб тўғри йўл тутишган (мантиқни қаранг). Бироқ энг оддий, ўжар ҳақиқат мавжуд-ку. Дастлабки қурбон — Алижон (у ўз эътирофича 3 дона дори еган) нақд 20 кун яшаган, иккинчи фалокат 25 кундан кейин (2 та дори еган) рўй берган, ниҳоят болаларнинг учинчиси (у битта дори еган) 31 кун ҳаёт ва мамот ўртасида курашган. Наҳотки шунча узоқ муддат (ўткир ҳолат 15 кундан сўнг бошланган) норасидалар ҳаётини сақлаб қолишга етмаса? Заҳарланган заҳардан, касал касалликдан ўлиб кетаверса, медицинанинг нима кераги бор? Бу бойликни (табобатни) ҳеч иккиланмай инсоният даҳосининг энг олий кашфиётларидан деб эътироф этишганда шубҳа йўқ.

Тошкентга келгач, хатога илмий шарҳ топиш учун Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва бошқа даволаш муассасаларидан 13 та телефон номерига қўнғироқ қилдим. Гап нимада эканлигини билишгач, албатта, бошқа кишига ҳавола қилишади (фақат токсиколог, профессор А. С. Зарзар билан гаплаша олмадим, у Грецияда экан). Бундай эстафетани кўриб, яна бир марта бизнинг шифокорларимиз ҳалол хизмат қилишга эмас, бир-бирининг (демак, медицинанинг) сирини очмасликка қасам ичишганига амин бўлдим.

«Қайси дарахтга ўт тушса, ўзи ёнади, ўзи ўчади», дейишади. Рамазоновлар учун ҳам шундай: қол сўриб келувчилар кам бўлди. (Маҳаллий шароитни яхши билмаганим учун қўни-қўшниларни айблашдан йироқман). Куйган юракка таскин керак эди, лекин бунга арзийдиган инсоний меҳр деярли топилмади. Дарё бўлган кўз ёшлар тош бағирларни юмшатмади. Ҳамдардликка арзийдиган аломат топилмади. Аксинча, мотам либосидаги аёлнинг идорама-идора юриши «нозик одамлар»ни ғижинтирди, ҳатто, хатда ёзилишича, «қаерга борсанг бор, қўлингдан ҳеч иш келмайди» деб дўқ қилишди. Одамгарчилик шу экан-да! Ҳуқуқ ҳимояси маҳкамалари (хусусан, шаҳар прокуратураси) текширувни пайсалга сола бошлади. Фарзанд доғидан ҳам боқибеғам тўраларнинг муздек муомаласи ошиб тушди. Охири прокуратурадагилар жиноий иш қўзғаш учун қабрларни очиб, қайта текшириш (эксгумация) лозимлигини айтишди. Бу эса миллий анъаналарга кўра оғир кўргулик. «Болаларимнинг руҳини безовта қилгунча...» дейди ота ерга сажда этиб. Инсонга шунча азоб бериш шартми? Прокурор жўралар, бироз одамшаванда бўлинглар, фожиа тафсилоти бирқанча ҳужжатларда аниқ қайд қилинган-ку! Сизларнинг даъвоингиз совет медицинасига ишончсизликданми, совет кишисига ишончсизликданми? Маҳалла комитети, шаҳар, район раҳбарияти ҳам бепарво бўлди, аксинча «иси»ни чиқармаслик йўлларини излашди. Менга очиқча норози бўлиб «Эрининг иши йўқ, шу хотин қилиб юрибди қилғиликни» деди шулардан бири овора бўлганимга раҳми келгандек. Мана бизнинг ахлоқимиз, тушунчамиз! Ҳатто дардингни ҳам **овоз чиқариб айтишга қўйишмайди.** Бундай шароитда қийналиб кетган Санам уруш қатнашчиси, ветеран отаси билан Тошкентга йўл олади, ҳақиқат излайди...

Бироқ одамлар қалбида инсонийлик тамоман йўқ бўлиб кетмаган экан. Онанинг ҳикояларини тинглаб, ҳамма юм-юм йиғлади, райкомнинг, шаҳар советининг сокин биноларини бир қалб фарёди титратиб ўтди. Андак беларволик қилинганини, юмушлар олиш-тошиб ётганини айтиб, узр сўрадилар, шикаста, озурда оила эътиборда бўлишини эътироф этдилар. Мулзам кишилар қиёфасига қараб ўйлаб қоласан: етарли ҳиммат бор, ҳамият ўлмаган, нега шу эзгуликларни танбеҳларсиз, юқорининг кўрсатмасисиз қилиб бўлмайди? Ахир ёнғиндан кейин сув олиб чопганнинг нафи кам-ку!

Ҳар қадамда савол, ҳар қадамда жумбоқ. Вақт эса бизни олий ҳақиқат сари элтмоқда. Ҳар ҳолда яхши кунлар умиди билан шифокорлар шаънига айтиладиган кескин гаплардан тийиламиз, негаки издан чиққан силсилани ўзга сайёрадан келиб тўғрилаб беришмайди. Яна масъулият юмушга чорлайди, энди бу сафар **юракни ғуборлардан тозалаб, қўлни яхшилаб ювиб олгач, улуғ Абу Али ибн Сино номига чинаккам қасам билан ишга киришилар. Зеро, ҳар бир шахс ўзини покламаса, жамият покланмас экан.** Олий ҳақиқат йўлидаги илк сабоқлардан бири шундай бўлса ажаб эмас. Коғонда рўй берган воқеа хусусида эса Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазирлиги салмоқли ва қатъий сўзини айтади, албатта. Ахир ғафлат диёрига таъналар айтиб, уч беғубор қушча учиб кетди-ку!

...Ўрим мавсуми авжига чиқмоқда. Ҳосилдан бўшаган ерларга зудлик билан Эзгулик уруғлари экишга киришилди.

Ҳаким САТТОРИ,
«Халқ сўзи»нинг махсус мухбири.

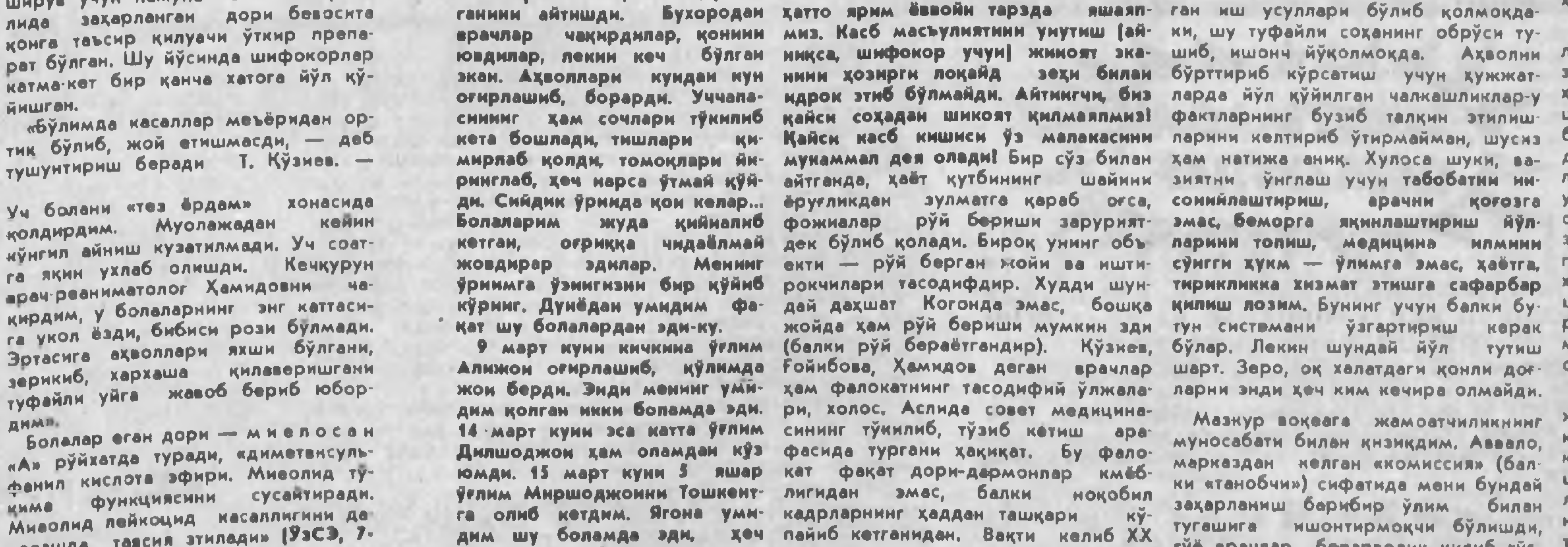

КЎНГИЛ ДЎСТГА ТАЛПИНАР

Ёзувимиз, динимиз, урф-одатларимиз бир бўлган Эрон халқлари тарихини туркийлар тарихидан айрича ўрганиб бўлмайди. Эрон ва турк қавмларининг фан-маданияти, адабиёти узвий боғлиқлигига минг йилликлар гувоҳ.

...Ва, ниҳоят, сиёсат ҳаётийликка, халқнинг хоҳиш иродасига эгилишга мажбур бўлди. Бугун Эрон, Туркия, Покистон каби қўшни, дилдош, диндош давлатларга йўл очилаяпти.

Яқинда Чет эллар билан дўстлик ва маданий алоқалар Ўзбекистон жамиятининг мажлислар залида «Ўзбекистон — Эрон» дўстлик жамиятининг ташкил этилишига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Расмий номда таъсис мажлиси деб аталган кечага олим ва зиёлилар, шоир ва ёзувчилар, ишчи-хизматчилар ташриф буюришди. Ўзбекистон Фанлар Академияси Беруний номидаги Шарқшунослик институти, «Ҳақиқати Ўзбекистон» муҳарририяти, «Шарқ» нашриёти, Тошкент шаҳридаги 265-ўрта мактаб жамоаси, Самарқанддаги «Панжоб» эронийлар маданият маркази «Совавтотермиз» автотранспорт бирлашмаси, Ўзбекистон ССР геология ва минерал ресурслар Давлат комитети каби республикамизнинг 27 муассасаси ташаббуси билан ташкил этилган бу жамиятнинг мақсади — халқлар ўртасида дўстлик, биродарлик, ўзаро сиёсий, маданий, иқтисодий, илмий алоқаларни янада ривожлантириш.

Йиғилишда сўзга чиққан Ўзбекистон Геология ва минерология ресурсларидан фойдаланиш Давлат комитетининг раиси Тўлқин Шоёқубов, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Иқтисодий ислоҳот ва маҳаллий ўз-ўзини бошқариш комитети раиси, Ўзбекистон халқ депутати Эркин Хўжаев, Тошкент давлат университети қошидаги Шарқшунослик институти филология факультетининг декани Абдураҳим Маннопов ва бошқаларнинг нутқларида жамиятни ташкил этиш ошкоралик шарофати бўлиб, у эзгуликка, ўзаро ҳамжиҳатликка хизмат қилажаги алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Мажлис аҳли «Ўзбекистон — Эрон» жамиятининг уставини қабул қилди, унинг бошқаруви ва аъзоларини сайлади. Тўлқин Шоёқубов президент, Эркин Хўжаев ва Нодир Олимхонов ўринбосарлар этиб сайландилар. Бошқарув аъзолари 25 кишидан иборат бўлиб, Эрондаги халқаро Фирдавсий мукофоти лауреатлари Шоислом Шомуҳамедов, Суюма Ғаниева, ёзувчи Маҳкам Маҳмудов каби кўплаб зиёлилар ҳам унинг таркибида борлиги — келгусида фан ва адабиётдаги ўзаро ҳамкорлик янада авж олишидан нишона.

Йиғилишда Эроннинг Совет Иттифоқидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Неъматулло Изади жаноблари қатнашди.

— Ўн уч йил илгариги инқилоб бизни инсонпарвар ғоялар сари дадил ҳаракат қилишимиз, қўшни мамлакатлар халқлари билан фаол муносабатда бўлиш йўлларини очиб берди, — деди Неъматулло Изади ўз нутқида. — Совет Иттифоқида кейинги йилларда рўй берган ижобий бурилишлар бизнинг дўстлигимизни мустаҳкамлашга хизмат қилади, деган умиддамиз.

У эронлик биродарларнинг ўзбек халқига совғаси — ҳазрат Алишер Навоийнинг ўз қўли билан кўчирилган, Теҳрондаги «Кўҳи Гулистон» музейида сақланаётган иккинчи девони «Наводир ун-ниҳоя»нинг нусхаси микрофильмини тўпланганларнинг гулдурос қарсаклари остида Ўзбекистон Фанлар академиясининг вице-президенти Иброҳим Искандаровга топширди.

Бу нодир совға учун И. Искандаров элчи жанобларига миннатдорчилик билдириб, Хисрав Деҳлавийнинг Ҳофиз Шерозий томонидан кўчирилган «Хамса» асари микрофильмини Неъматулло Изадига тақдим этди.

Тоҳир ДОЛИ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТДА: Ўзбекистон — Эрон-жамияти таъсис мажлисида.

С. МАҲКАМОВ олган суратлар.

Мутахассис фикр юритади, таклиф киритади

Олий мактабнинг долзарб муаммолари профессор С. П. Пўлатов илмий ва ижодий фаолиятида ҳамиша катта ўрин тутиб келмоқда. У — Ўзбекистон олий ўқув юртларининг етилган масалаларига, мутахассислар тайёрлаш сифатини яхшилаш, республиканинг илм-маърифат, имкониятларини кенгайтиришга бағишланган бир неча рисолалар, кўплаб мақолалар муаллифи.

Талабалар сафини тўлиқлаш соҳасидаги ишларнинг пишиқ-пухта йўлга қўйилиши ана шу вазифаларни муваффақиятли ҳал этишга ёрдам беради. Афсуски, бугунги кунда олий ўқув юртларига қабул тартиб-қоидалари мукаммал эмас. Натижада талабалар ўрнини баъзи бунга номуносиблар эгалаб олмоқдалар.

Олий ўқув юртларига кимлар киришаяпти! Таълим бериш силсиласи, мактаб билан институт ёки университет давомийлиги қандай бўлиши керак! Ўзбекистон ССР халқ депутати, Тошкент автомобиль ва йўллар институти ректори Салим ПЎЛАТОВ ана шулар хусусида ўз фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашади.

БИЛИМ ВА БАҲО

ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИГА ҚАБУЛ ТАРТИБ-ҚОИДАЛАРИ ҲОЗИРГИ ТАЛАБЛАРГА МОС КЕЛАДИМИ?

Кейинги пайтларда республикамизда халқ маорифи, фан, маданият соҳасида рўй бераётган ижобий ўзгаришларнинг, олий ўқув юртлари тармоғи кенгайиб, мактаб ўқувчилари, педагог-олимлар, ўқув-ёрдамчи соҳа ходимлари маоши ошганлигининг гувоҳи бўлиб турибмиз. Ўзбекистон Президентининг фармонига биноан талабаларни ижтимоий ҳимоялаш чоралари кўрилди, хориждаги энг яхши олий ўқув юртларининг иш тажрибаси ўрганилиб, истеъдодли ёшлар таълим олиш учун чет элга юборилмоқда. Буларнинг барчаси республика илм-маърифат имкониятларини янада кўпайтиришга қаратилган катта, хайрли иш дебочасидир. Шунга қарамай, олий таълим силсиласида ечимини кутиб турган муаммолар ҳали кўп. Масалан, биринчи курсликларни шакллантириш принципи билан боғлиқ тартиботи аслини олганда қирқинчи йиллардан буён ўзгаргани йўқ.

Олий ўқув юртларига қабул қоидалари хусусида кейинги йилларда кўп гапирилмоқда ва ёзилмоқда, бу борадаги тартибни такомиллаштиришнинг турли андозалари таклиф этилаяпти. Аммо ҳолва деган билан оғиз чучимайди, амалий иш қилиш керак. Ҳатто бизнинг лоақал битта олий ўқув юртимиз доирасида институтга муқобиллик қоидаси асосида қабул қилиш тажрибасини ўтказиш йўлидаги уринишларимиз ҳам натижасиз қолмоқда. Бироқ бу муаммо ҳамон муҳим аҳамият акс этиб турибди.

Ўрта мактабни битириб, институтда ўқишни давом эттириш истагида бўлган йигит ёки қиз қисқа муддат мобайнида ҳар битта фандан ўша программа бўйича икки маротаба имтиҳон топшириши олий ўқув юртларига қабул қоидаларидаги жиддий камчиликдир. Умуман мантиққа тўғри келмайдиган бундай қўшалоқлик олий ўқув юрти мактабга ишонмайди, шаҳодатноманинг қадрини пасайтиради, деган хулоса чиқаришга мажбур этади.

Абитуриент кириш имтиҳонларида олган қониқарсиз баҳо ёшлар руҳиятига жуда ёмон, шикаста таъсир етказади. Чунки бундай ҳолатда «икки» билим ўлчови бўлмай, балки тушган аризалар сонига қараб қабулни изга солувчи, имтиҳонлардан муваффақиятли ўтганлар билан қабул плани оралиғидаги фарқни камайтирувчи восита вазифасини бажаради. Масалан, 1989 йилда Андижон давлат педагогика институтига режалаштирилган ҳар 100 ўринга 614 та, Қўқондаги пединститутда эса ундан деярли 2,5 баравар кам — 254 та талабгор бўлди. Бундай қараганда, қўйилган қониқарсиз баҳолар ўртадаги фарққа тахминан яқин келиши лозим эди, ҳар икки олий ўқув юртида ҳам кириш имтиҳонларидан муваффақиятли ўтганлар сони 100 ўринга қарийб бир хил, яъни режалаштирилган қабулга тўғриланган.

Бундай сунъийлаштиришлар хусусида кўплаб мисол келтириш мумкин. Фақат Ўзбекистонда эмас, бошқа республикаларнинг олий ўқув юртларида ҳам шундай.

Нега шундай қилинади? — деган савол туғилиши табиий. Маълум даражада, эҳтимол, олий ўқув юрти раҳбарларининг аҳволини енгиллаштириш учундир. «Иккичи» «ўз ҳуқуқини талаб қилиб» ўтирмайди, шунчаки танловдан ўта олмаганларга қараганда унга гап уқтириш осонроқ. Ҳужжатларингни тезроқ олгин-у йўлингга кўз тикиб турган ўқув юртига бора қол, десангиз, қўнади-қўяди.

Баҳоларни режалаштирилган ўринлар сонига тўғрилаб бориш имтиҳонлар нохолис ўтказилганидан далолат беради, айни пайтда ижтимоий тангликни вужудга келтиради. Чунки қониқарсиз баҳо қўйиш оммавий тус олаётир. 1989 йилдаги кириш имтиҳонлари таҳлил этилганда шу нарса аниқландики, республика бўйича 124 минг абитуриентдан 66 фоизи «икки» олган. Демак, мандат комиссиясигача етиб бормаган. Ваҳоланки, бундай комиссия қабул пайтида тўпланган баллдан ташқари иш, армия хизмати, ўқиш жойидан берилган тавсифнома сингари ҳужжатларни, бошқа омилларни ҳам кўриб чиқади, иложи борича инобатга олади. Аммо биз «икки»чилардан тезроқ қутулиш баробарида келажакнинг ажойиб инженерлари, олимлари, шифокорларидан маҳрум бўлиб қолганимизни англаб етармиканмиз? Абитуриент ўзини йўқотиб қўйгани, қаттиқ ҳаяжонланганидан имтиҳон чоғида билганларини айтиб ёки ёзиб бера олмаган бўлиши эҳтимолдан холи эмас-ку, ахир. Ўтиш балли йигит ёки қизнинг билими чуқурлигига, онгли равишда касб танлаганига кафолат бўла оладими? Мамлакатимизда ҳар йили олий ўқув юртларининг қарийб 15 минг талабаси соҳасини ўзгартираётгани, битириб чиқаётганларнинг кўпчилиги тайинланган иш жойига боришдан бош тортаётганлиги далилининг ўзиёқ биз қабул пайтида абитуриентларга баҳо беришда маънавий ахлоқий жиҳатларга кам эътибор қилаётганимизни, ўқишга кирувчининг шахсиятини яхши ўрганмаётганимизни кўрсатиб турибди. Бинобарин, 15 дақиқа мобайнида оғзаки савол-жавоб қилиб, абитуриентнинг интилишлари, ижодий фикрлаш, ташкилотчилик қобилияти, салоҳияти, ҳаётий мақсадини, бошқа фазилатларини мукаммал билиб олиб бўлмайди. Ана шу ғоят муҳим омилларни назарда тутмай туриб, малакали мутахассис тайёрлаб чиқариш ҳақида гап юритиш мумкинми? Демак, биз ўрта мактабни битирганлар қатори олий ўқув юртига станок ёнидан, автомобиль ҳайдовчиликдан, армия мактабини ўтаб келганларга, яъни ҳаётда ўзининг нимага қодирлигини кўрсатганларга ҳам алоҳида эътибор беришимиз лозим. Бироқ амалиётдан маълумки, бундай йигит ёки қизларнинг манфаатлари баъзи ҳолларда камситилади. Лоақал ўша кириш имтиҳонлари саволномасини олиб кўрайлик. У буларнинг барчасини кечагина ўқиб ўрганган мактаб ўқувчилари учун ҳам, ўқишни битирганига анча бўлган, баъзи нарсалар ёдидан кўтарилган йигит-қизлар учун ҳам бир хил.

Биз ишлаб чиқаришдан келганларнинг билимига қўйиладиган талаблар бўшаштирилсин, демоқчимасмиз, балки абитуриентларнинг ана шу икки тоифасига табақалаштирилган ҳолда ёндашиш зарур, деб ҳисоблаймиз. Сўнгра эса ўқув ҳам табақалаштирилган гуруҳларда олиб борилиши керак, ўшандагина назарий ва касб-кор тайёргарлиги турлича бўлган талабалар олий мактаб талабларига тўла мувофиқ ҳолда билим эгаллашлари мумкин. Ишга бундай ёндашув адолатли бўлиб, маънавий жиҳатдан ҳам, мазкур принцип асосида жамланган ва ўқитилган контингент келтирадиган самара нуқтаи назаридан ҳам ўзини оқлайди.

Ҳозирги пайтда иқтисодий омиллар туфайли олий ўқув юртларига қабул жиддий равишда мураккаблашиб кетмоқда. Такрорий кириш имтиҳонларини олиш билан боғлиқ тадбирларни уюштириш ва ўтказиш учун умуман мамлакат миқёсида ҳар йили уч миллиард сўмдан зиёдроқ сарфланмоқда, йилига 5 миллион киши худди ана шу кезларда ижтимоий фойдали меҳнатдан четда бўлади. Имтиҳон топшираётган фарзандларига куюниб, иш жойида паришонхотир бўлган, олий ўқув юртлари остоналарида уймалашган ота-оналарнинг ҳам меҳнатдаги фаолияти сусайиши, илм даргоҳлари жойлашган шаҳарларга йигит-қизларнинг кўплаб келишлари, уларнинг уйдан узоқда яшащлари оила бюджетига таъсир этиши ҳам аниқ.

Ана шу далиллар олий ўқув юртларига қабул қоидаларини қайта кўриб чиқиш пайти келиб етганини кўрсатади.

Биринчи курсларни талабалар билан тўлиқлаш йўллари ва усулларини излаш натижасида биз олий ўқув юртларига қабулнинг эскириб қолган вариантига муқобил тартиб-қоидалар яратиш керак, деган хулосага келдик. Янги тартиб жамиятни демократиялаш ва ошкоралик жараёнига мос бўлиши, талабалар контингентини тўлиқлаш ишига кенг жамоатчилик, мактабларнинг муаллимлар кенгашлари, корхоналардаги меҳнат жамоалари кенгашлари жалб этилишлари лозим.

Илгари сураётган таклифимизнинг асосий моҳияти шундан иборатки, талабаларни қабул қилишнинг янги тартибида абитуриентларни ўн йил мобайнида ўқитган муаллимларнинг, олий ўқув юртига кираётган йигит ёки қиз ишлаган, уларнинг кимлиги ва нимага қодирлигини яхшироқ биладиган меҳнат жамоаларининг фикрига асосланиб бир хулосага келинади.

Ўқишга кириш чоғида такрорий имтиҳонлардан воз кечиш керак. Шунингдек, билимга тўрт балли баҳо қўйиш ҳозирги кун талабларига жавоб бермай қолди.

Турли вилоят ва минтақаларда халқ хўжалиги мутахассислари сони нотекис бўлгани сабабли қабул пайтида уларни бараварлаштириш йўлини тутиш керак. Бунинг учун ёшлар олий ўқув юртларига қабул қилинаётганларида вилоятлар бўйича буюртма-режани тиклаш лозим. Шунда республикада илм-маърифат имкониятларидан самарали фойдаланиш мумкин бўлади, энг муҳими — уй-жой етишмаслиги боис борган жойини ташлаб кетаётган ёш мутахассислар қўнимсизлигини камайтириш имкони туғилади.

Вилоятлар бўйича қабул қилиш доирасида, талабаларни тўлиқлашни демократиялаш мақсадида олий ўқув юртининг яккаҳокимлигини тугатиш — қабулни жойларнинг ўзида уюштириш мақсадга мувофиқдир.

Шу муносабат билан вилоят халқ таълими бўлимлари мазкур минтақанинг муайян соҳа ихтисосликларига эҳтиёжидан келиб чиқилган буюртма-режалар доирасида ўз лимитларига эга бўлганлари ҳолда ариза берган номзодларни меҳнат жамоалари кенгашлари, муаллимлар кенгашларида муҳокама қиладилар ҳамда яширин сайлов ўтказиш йўли билан танлаб олиб, тегишли олий ўқув юртига тавсия этадилар. Бўлажак абитуриентлар ўқишга кирувчилар сони планда мўлжалланганидан тахминан икки баравар кўп бўлиши лозим.

Билимни баҳолаш масаласини ҳам жуда жиддий ўйлаб кўриш керак. Ана шу маънода, бизнинг назаримизда олий ўқув юртларининг вакиллари ҳамда мактабларнинг малакали муаллимлари иштирокида ўтказиладиган абитуриентнинг билим доирасини мукаммалроқ билиш (тестирование) яхши самара беради, у билим даражасини аниқлабгина қолмай, бўлғуси талабанинг фаҳм-фаросати, ижодий фикрлаши, мураккаб вазиятдан чиқа олиш қобилиятини ҳам ўйлашга имкон туғдиради. Саволларга қайтарилган жавобларни баҳолашда қолипдан чиқиш керак. Одатий система ўрнига биз кўп балли усулни қўлламоқчимиз, яъни имтиҳондан ўтувчига ҳар бир савол бўйича баллар қўйиб борилади, умумий йиғиндиси 25 дан 250 тагача бўлади.

Бундай баҳолаш системасида мактаб шаҳодатномаси ҳар қандай ҳолатда ҳам қадрсизланиб қолмайди. Гап қадрсизланиш ҳақида борганда шуни айтиш керакки, мактаб обрўси хусусида баъзи ўқитувчилар ўйлаб кўришса, чакки бўлмасди. Бизнингча, ўз уқувсизликларини шаҳодатномаларга ошириб баҳо қўйиш ҳамда шу тариқа олий ўқув юртларига кириш пайтида низоли вазият вужудга келтиришни аввалдан режалаштираётган муаллимлар, балки бутун бир ўқитувчилар жамоаларидан талабчанлик билан сўраш пайти келди.

Республикамизнинг турли минтақаларида мутахассислар танқислигини тугатишни ҳисобга олган ҳолда ёш инженерлар, шифокорлар, агрономларни ишга жойлаштириш, шунингдек, олий ўқув юртларининг вакиллари йигит ва қизларни тўс-тўполонсиз, тинч ишчанлик вазиятида танлаб олиш имконига эга бўлишлари нуқтаи назаридан қараганда ҳам биз таклиф этаётган янгиликнинг аҳамияти беқиёс.

Аҳволни нима учун ўз вақтида ўнглаш мумкин бўлмади? — деган савол туғилиши табиий. Мен бу масалани бир неча бор матбуот орқали кўтариб чиққанман. Масалан, «Комсомольская правда»да «Мактаб бали қанча туради?» (1979 йил), «Правда»да «Етуклик кафолати» (1983 йил), «Экономика и жизнь»да «Салбий» баҳо нимани инкор этади?» (1986 йил), «Ўқитувчилар газетаси»да «Боши берк кўча» (1990 йил), «Вечерний Ташкент»да «Олий ўқув юртига — кириш имтиҳонларисиз» (1990 йил) ва бошқа мақолаларим ана шу ғояни рўёбга чиқариш мақсадида ёзилган эди. Аммо илгари сурилган таклифлар эътиборсиз қолиб келмоқда.

Ишончим комилки, қабулнинг янги тартиби олий ўқув юртларидаги расмиятчиликни тугатишга, улар ўз фаолиятларига тасалли берувчи балларни эмас, балки мамлакатимиз, республикамиз учун жуда зарур жонли ва хайрли ишни — юқори малакали мутахассисларни, фаол фуқароларни тайёрлашни асос қилиб олишларига ёрдам бериши аниқ.

Армияга танловга маъсулият билан қарайлик

КЕЧА «ХАЛҚ СЎЗИ» РЎЗНОМАСИ ТАҲРИРИЯТИГА МОСКВАДАН ҚУЙИДАГИ ШОШИЛИНЧНОМА КЕЛДИ

Ҳурматли бош муҳаррир! Рўзномангиз саҳифаси орқали республикамиздан армияга чақирилувчиларни танлаш бўйича район ва шаҳар ҳарбий комиссарликлари ҳузурида иш кўраётган барча тиббий комиссияларга қуйидагиларни маълум қилишингизни сўраймиз:

Ўзбекистон ССРдан сайланган СССР халқ депутатлари номидан тиббий комиссияларнинг ҳамма аъзолари армияга чақирилувчиларни танлаш масаласига қаттиқроқ муносабатда бўлишларини талаб этамиз. Афсуски, у ёки бу хизмат турига яроқсиз йигитларни ҳам жўнатиш ҳоллари кўп учрамоқда, бунинг натижасида норозиликлар туғилиб, ёшларимизга маънавий зиён етмоқда. Таъкидлаш керакки, республикамиздан чақирилган ҳарбий хизматчилар билан учрашувлар ва суҳбатларда маълум бўлишича, улар СССР Қуролли Кучларида Ўзбекистон ССР вакиллигини виждонан ва муносиб оқлашга қатъий аҳду паймон қилганлар.

М. ЗОКИРОВ,
СССР халқ депутати, СССР Олий Кенгашининг Мудофаа ва хавфсизлик ишлари комитети аъзоси

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Кеча Тошкентда бошланган ишбилармонлар учрашувидан ҳисобот ва шу учрашувда Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримовнинг сўзлаган нутқи биринчи саҳифадан ўрин олган.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси материаллари, Ангрен шаҳрининг 45 йиллигига бағишланган тантаналардан олинган суратли репортаж билан иккинчи саҳифада танишишингиз мумкин.

Учинчи саҳифадаги фалсафа фанлари номзоди А. Жалоловнинг «Бозорга йўл» мақоласида бозор иқтисодиёти олдидаги муаммоларга илмий жиҳатдан ёндошилган. Кўп миллатли Мирзачўл райони мисолида халқлар дўстлиги анъаналарининг кенг қулоч ёйганлиги ҳақидаги Б. Нормуроловнинг мақоласини ҳам шу саҳифада ўқийсиз.

Шунингдек, «Прометей» қидирув бирлашмасининг раҳбари З. Эшмуродованинг Улуғ Ватан уруши бошланганлигининг 50 йиллигига бағишланган «...Мен ҳали ўлишни истамайман» сарлавҳали мақоласи, ўзбек тилини ўрганиш учун луғат ва бошқа мавзулардаги материаллар билан рўзноманинг тўртинчи саҳифасида танишасиз.

ЁДЛАБ ОЛИНГ

УМРИНГ ҚУЁШИГА БЕРМАСУН ЧАРХ ЗАВОЛ,
ЖОНИНГ ҚАМАРИНИ ҚИЛМАСУН ДАВР ҲИЛОЛ,
ТУН-КУН БЎЛГИЛ МЕҲРВАШУ МЕҲРХИСОЛ,
ДАҲР АҲЛИҒА НУРБАХШУ ФАРХУНДА ЖАМОЛ.

Ошхўрлик

А. КОВТУН олган сурат.

ҲАМ ПАРРАНДА ҲАМ БАЛИҚ

Косонсой районидаги «Коммуна» жамоа хўжалиги паррандачилик фермасининг мудири И. Қосимов зоғроқ ерни ижарага олди. У ўрганган иши — паррандa боқишдан ташқари балиқчилик билан ҳам шуғуллана бошлади. Бир гектар майдонни сув ҳавзасига айлантирди, ҳавзага зоғора балиқ, дўнгпешона, оқ амур чавоқларини қўйиб юборди. Бу омилкор куз фаслидаёқ жуда кўплаб балиқ овлашни мўлжаллаб турибди.

Наманган вилояти.

ЧАҚАЛОҚ НИМАГА ЎҒИРЛАНДИ?

Рўзноманинг шу йил 9 февраль сонида республика прокуратурасининг бошқарма бошлиғи (ҳозир прокурор ўринбосари) Фахриддин Раҳимовнинг «Чақалоқ ўғрилари» сарлавҳали мақоласи чоп этилганди. Назаримда менга мақоладаги кўп нарса хаспўшлаб ёзилгандек туюлди. Менимча, врач-педиатр Нафиса Нурматова, туғруқхона бўлим мудири Ҳалима Поччаева, ҳамшира Замира Мамараҳимовалар нима учун бу ишга қўл уришгани тўғрисида очиқ-ойдин сўз юритилса, айни муддао бўларди. Ахир улар Салима Каримовадан бирор нарса ундирмаганда бу ишга қўл уришармиди? Албатта йўқ. Мақоладан сўнг айнан шу сабаблар атрофлича текширилиб, жиноятчиларга нисбатан қўлланилган жазо ҳақида муштарийларга маълум қилиш зарур эди, лекин прокуратура ва Соғлиқни сақлаш вазирлиги негадир ҳанузгача сукут сақлашяпти.

Мустафо МУРТАЗОЕВ.
Бухоро вилоятининг Қизилтепа шаҳри.

ДИҚҚАТ, ҚИДИРУВ!

САМАРҚАНД вилоят, Самарқанд район ижроия комитетининг ички ишлар бўлими томонидан 1953 йилда туғилган, Самарқанд район, «Победа» жамоа хўжалигининг Жуйсой қишлоғида яшовчи Ҳикматиллаев Нусратилла қидирилмоқда. У уйдан 1991 йилнинг 4 июнь куни сариқ рангли, давлат номери Д 69—78 СН ВАЗ 21063 (1988 йилда ишлаб чиқарилган) шахсий автомашинасида чиқиб кетган ва дом-дараксиз йўқолган.

Ҳикматиллаев Нусратиллани кўрган ёхуд қаердалигини билган кишилар бўлса, Самарқанд район ижроия комитетининг ички ишлар бўлимига ёки Самарқанд шаҳрига 35-46-87 телефони бўйича қўнғироқ қилиб, ҳабар беришларини сўраймиз.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

ЎЗБЕКИСТОННИНГ БАРЧА ВИЛОЯТЛАРИДА ЯШОВЧИ АБИТУРИЕНТЛАР ВА УЛАРНИНГ ОТА-ОНАЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ёшларни олий ўқув юртларига тайёрлашда кўпдан буён самарали фаолият кўрсатиб келаётган «Сигнал» ширкати бу йил ҳам хизматингизга тайёр турибди. Яқинда ширкат ҳузурида пойтахтимиздаги эътиборли олий ўқув даргоҳларига кириш ниятида юрган толиби илмлар учун

«ЭКСПРЕСС»

ТЕЗКОР ТАЙЁРЛОВ КУРСЛАРИ ТАШКИЛ ЭТИЛДИ

«Экспресс» курси машғулотларини Тошкент институтларининг етакчи ўқитувчилари, асосан фан номзодлари, доцентлар олиб боришади. Бу мутахассислар кўп йиллик репетиторлик тажрибасига эга бўлиб, қатор йиллардан буён ана шу олий ўқув юртларидаги кириш имтиҳонларида қатнашиб келадилар. Шу боисдан улар имтиҳон талабларини яхши биладилар ва ўз абитуриентларига фидойилик билан хизмат қиладилар.

Тезкор курс тингловчиларига асосан улар кириб ўқимоқчи бўлган институтдаги кириш имтиҳонларида талаб қилинадиган билимлар доирасида сабоқ берилади. Бундан ташқари, уларга «Ёзма танловли имтиҳонларни топширишга оид йўл-йўриқлар», «Оғзаки танловли имтиҳонларни топширишга оид йўл-йўриқлар» деган мавзуларда маърузалар ўқилади. Бу эса танловли кириш имтиҳонлари пайтида абитуриентларимизнинг бизда эгаллаб чиққан юқори билимларига мос баҳо олишларида муҳим амалий аҳамият касб этади. Шунингдек, уларга баҳо қўйиш мезонлари тўғрисида тушунча бериб борилади. Зарур ҳолларда абитуриентларга тегишли йўл-йўриқлар, услубий тавсиялар ва кўрсатмалар берилади.

Абитуриентлар ўзлари танлаган институтнинг ихтисос йўналишига мослаштирилган махсус гуруҳларда ўқитиладилар. Улар ҳар бир танловли фан бўйича тўлиқ тайёргарликдан ўтадилар.

«ЭКСПРЕСС» КУРСИ ТИНГЛОВЧИЛАРИ ҲАР БИР ТАНЛОВЛИ ФАН УЧУН 300 СЎМДАН, ЖАМИ 600 СЎМ ҲАҚ ТЎЛАЙДИЛАР.

Тайёрлов машғулотлари шаҳар марказидаги бинолардан бирида олиб борилади. **Ўқиш 15 июнда**, яъни мактабдаги битириш имтиҳонлари тугагандан кейин бошланди.

Турар жойга эҳтиёжи бўлган абитуриентларни ётоқхона билан ҳам таъминлаймиз.

Машғулотлар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

«ЭКСПРЕСС» КУРСИГА АБОНЕМЕНТЛАРНИ ҲОЗИРДАН БОШЛАБ ҚУЙИДАГИ МАНЗИЛЛАРДАН СОТИБ ОЛИШИНГИЗ МУМКИН:

1) Тошкент шаҳри, Шота Руставели (Усмон Носир) кўчаси, 105-уй, 1-қават, Тошкент Совет савдоси техникумининг ўқув биносида жойлашган. (7, 24, 28-трамвайларнинг «Қон қуйиш институти» бекати — «Самарқанд» автостанциясидан бир бекат берида).
Иш вақти: ҳар куни 10.00 дан 19.00 гача.
Дам олиш куни — душанба.

2) Тошкент шаҳри, Талабалар шаҳарчаси, Студенческая кўчаси, 96, Наби Ғаниев номли Тошкент кино техникуми биноси, 1-қават, 8-хона, Телефон 46-47-71.
Иш вақти: ҳар куни соат 10.00 дан 19.00 гача.
Дам олиш куни — душанба.

АБОНЕМЕНТЛАРНИ ТЕЗРОҚ СОТИБ ОЛИШГА ШОШИЛИНГ, АЗИЗ ДЎСТЛАР!

АҲОЛИ ДИҚҚАТИГА!

«ҚУРЪОН» КИТОБИ СОТИЛАДИ

Китобни безатишда классик ислом нақшларидан фойдаланилган.

Тираж ҳозирги пайтда омборда сақланмоқда.

МАНЗИЛИМИЗ: Москва шаҳри, 121069, 78-абонент қутиси.

ТЕЛЕФОН: 2300369.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босмага топшириш вақти 21.00
Босмага топширилди 23.20.
Индекс: 64608. 5587-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12